

 **laiškas
lietuviams**

JANUARY 1990 SAUSIS

”LAIŠKŲ LIETUVIAMS” SUKAKTUVINIAI METAI	1	Juozas Vaišnys, S.J.
DIEVO APVAIZDA	4	Sesuo Ona Mikailaitė
LITURGINIŲ REFORMŲ PRASMĖ	10	V. Bagdanavičius, M.I.C.
KRIKŠČIONIS GYVENIMO KELIJE	16	V. Kasniūnas
“MAN REIKIA APSILANKYTI TAVO NAMUOSE”	18	Chiara Lubich
TRYŠ KANKINIAI BUDAVONĖS MIŠKE	19	Red.
PARSIDAVĖLIAI IR HEROJAI	22	Kun. A. Šeškevičius
TOLERANCIJA KITAIP MANANČIAM	24	Leonas Juozapavičius
AUTOPORTRETAI	27	Zenta Tenisonaitė
KUO DABARTINIS JAUNIMAS LABIAUSIAI DOMISI	28	Ramunė Kubiliūtė
TĖVYNĖJE	29	Gediminas Vakarīs
KALBA	32	Juozas Vaišnys, S.J.
ĮVAIRYBĖS	33	Red.
ŠYPSULIAI	34	Red.
TRUMPAI IŠ VISUR	34	Juoz. Pr.

Šis numeris iliustruotas įvairiomis nuotraukomis, ką nors bendra turinčiomis su Marijampole.
 Viršelio piešinys — Ados Sutkuvienės.
 Lietuviškas raidynas — Jono Bogutos.

Laiškai Lietuviams — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July/August, when bimonthly, for \$15.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL. POSTMASTER: Send address changes to **Laiškai Lietuviams**, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

1990 / SAUSIS — JANUARY / VOLUME XLI, NO. 1

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” SUKAKTUVINIAI METAI

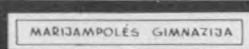
JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Pirmasis “Laiškų lietuviams” numeris pasirodė 1950 m. vasario mėnesį, tad ateinantį mėnesį bus lygiai 40 metų, kai šis žurnalas eina be pertraukos ir pasiekia visus pasaulio kraštus. Kai jį pradėjome leisti, dar gana daug mūsų išeivių gyveno Vokietijoje. Žurnalą jiems siuntinėjome didesniais kiekiais. Tada jo spausdinome daugiau kaip 6000 egzempliorių. Bet vėliau, kai žmonės išsiskirstė po įvairius kraštus, kai nemaža vyresniosios kartos lietuvių išmirė, o dalis jaunosios kartos abejingai žiūri į lietuvišką ir katalikišką spaudą, prenumeratorių skaičius dvigubai sumažėjo. Gal dabar vėl padidės, nes kai kurie išeivijos lietuviai užsako “Laiškus lietuviams” savo giminėms ar pažįstamiems Lietuvoje. Dabar jau į Lietuvą siuntinėjame daugiau kaip pusantro šimto egzempliorių. Iš daugelio prenumeratorių atėjo padėkos laišakai ir pranešimas, kad žurnalą gauna. Beveik visi rašo, kad jį perskaito nuo pradžios iki galo. Būtų gražu, kad ir kiti išeivijos lietuviai jį užsakytų savo artimiesiems Lietuvoje.

Dabar “Laiškų lietuviams” prenumerata į visus kraštus, įskaitant ir Lietuvą, yra 15 amerikietišκών dolerių. Į Lietuvą siunčiant oro paštu, prenumeratos mokestis — 40 dol. Tačiau norime priminti, kad nėra jokio reikalo užsakyti oro paštu, nes juk žurnale nėra tokių žinių, kurios tuoj pasensta ir pasidaro neaktualios. Tokias žinias spausdina dienraščiai ir savaitraščiai. Žurnale spausdinami straipsniai greitai nesensta — ar juos skaitys mėnesiu anksčiau ar vėliau, skirtumo nebus. Žinoma, jeigu kas būtinai nori užsakyti, kad siuntinėtume oro paštu, užsakymus priimsime, bet mums tai sudaro tam tikrų nepatogumų.

Dabartinis redaktorius į žurnalą redaguoja nuo pat pirmo jo numerio iki dabar su šešerių metų pertrauka, kai buvo išvykęs į Kanadą. Visuomet turėjome tam tikrą redakcinį kolektyvą, bet paprastai visą redagavimo darbą turi atlikti

MARIJAMPOLĒS SŪNŪS

LIETUVOS GARBĒ

tik vienas redaktorius. Gera, kad kiti kolektyvo nariai jaučia pareigą bendradarbiauti, parašyti vieną kitą straipsnį. Labai smarkiai jaučiame bendradarbių stoką, ypač metų pradžioje, kai jau būna išbaigti spausdinti visi praėjusio konkurso straipsniai. Tad ir šiuo metu medžiagos labai trūksta. Būtume tikrai dėkingi, jeigu visi galintieji rašyti tai suprastų ir ką nors atsiųstų. Daugelis ši žurnalą labai giria, kai kurie net parašo, kad nesupranta, kaip galima be jo gyventi, bet jeigu nebus pakankamai bendradarbių, tai būsime priversti jį uždaryti.

Šiuo reikalu kreipiamės ir į lietuvius, gyvenančius tėvynėje, ypač į kunigus, kad parašytų religinėmis temomis. Lietuvoje vis dėlto yra nemaža jaunų, energingų kunigų, kurie galėtų ką nors parašyti. Mūsų išeivijos kunigai jau yra pasenę, pavargę, jų plunksnos aprūdijusios... Į juos jau buvo kreiptasi ir žurnale, ir asmeniškai, bet rezultatų — jokių. Tad mūsų viltis — Lietuvos dvasininkai ir pasauliečiai.

Kai kurie klausia, kokiomis temomis rašyti, bet juk kiekviename numeryje parašyta, kad „Laiškai lietuviams“ yra religinės ir tautinės kultūros žurnalas, tad ir straipsnių laukiame bet kokia religine, tautine ar kultūrine tema.

Pasitaiko skaitytojų, kuriems yra sunku parašyti straipsnį, tai, norėdami parodyti gerą valią, sukala kokį nors eilėraštką ir atsiunčia. Gaila, kad tokių eilėraščių dažnai negalime spausdinti, nes juose nebūna jokios poezijos. Sustatyti eilutę po eilutės su tam tikru ritmu ir rimu — dar nebūtinai yra poetinis eilėraštis. Kartais gali būti taip parašytas ir koks nors komercinis skelbimas. Juk bent Čikagiečiai prisimena, kad neseniai Čikagoje buvo labai madingas toks skelbimas:

„Kas tik turi gerą skonį,
viską perka pas Lieponį“.

Čia yra ir ritmas, ir rimas, bet ar tai poezija? Todėl labai atsiprašome, jeigu jūsų eilėraščius ne visuomet spausdiname. Mat

būti poetu ne visi gali, reikia tam tikros įgimtos „poetinės gyslės“. Jau ir senovės romėnai sakydavo, kad „poetae nascuntur, oratores fiunt“. Tai yra, oratorium galima pasidaryti (ką įrodė, pavyzdžiui, Demostenis), bet poetu reikia gimti.

Pirmiau „Laiškuose lietuviams“ buvo labai visų mėgstamas ir turtingas „Šeimos“ skyrius, bet dabar jis visai sunyko, niekas nerašo šeimos klausimais, o apie tai rašyti būtų labai naudinga ir ne taip jau sunku, nes kiekvienas turi daug patyrimo ir iš savo, ir iš kitų šeimų gyvenimo.

Yra skaitytojų, kurie kartais vis pasigenda vieno ar kito skyriaus. Vienas profesorius vis rašo redakcijai, kai kuriame nors numeryje nebūna „Šypsulių“ skyriaus. Kitas vis stebisi, kad mes labai retai įdedam „Atgarsių“ skyrių. Klausia: argi jums neįdomios skaitytojų nuomonės? Ar jūs bijote jų nuomonių? Būtume labai dėkingi, jeigu skaitytojai atsiųstų medžiagos „Šypsulių“ skyriui, nes jos mums dažnai pritrūksta, o žmonės juk žino daug įvairių juokingų anekdotų. „Atgarsių“ skyrių norėtume turėti kiekviename numeryje, bet kad tų atgarsių nėra, skaitytojai nerašo, nepateikia savo nuomonių nei apie „Laiškus lietuviams“ apilai, nei apie atskirus straipsnius, kurie jiems patinka ar nepatinka. Tokių nuomonių labai laukiame. Laukiame ir skaitytojų laiškų iš Lietuvos. Tie, kurie gaunate žurnalą, parašykite, ar norite jį gauti ir toliau, ar jis jums patinka, ko pageidautumėte.

Šia proga norime padėkoti visiems mūsų skaitytojams, rėmėjams, bendradarbiams, kurie mums vienokiu ar kitokiu būdu padėjo per tuos 40 metų. 39-erius metus „Laiškai lietuviams“ buvo spausdinami Putname. Seselės labai kruopščiai atlikdavo spaudos darbą. Prieš metus spausdinimą perkėlėme į Čikagą. Tekstą renka ir laužo kūrybinga mūsų talkininkė Teresė Patieniūtė-Bogutienė, o visuomet punktualiai ir švariai išspausdina „Draugo“ spaustuvė. Jiems nuoširdi padėka!

DIEVO APVAIZDA

SESUO ONA MIKAILAITĖ

Mūsų laikų žmogui nėra lengva tikėti ir pasitikėti Dievo apvaizda. Mums, lietuviams, kur kas lengviau tikėti *likimu*. Štai ir patarlė primena: “Prieš vėją nepapūsi”. Nors yra ir kitas priežodis, atspindįs kitą laikmetį bei galvoseną: “Dievas davė dantis, duos ir duonos”.

Senovės pagonys kaltindavo dievų kapringumą dėl juos išstinkančių nelaimių ar nesėkmių. Senojo Testamento žydai teigė, jog viskas ateina iš Dievo ir viską reikia iš Jo rankos priimti — ir gera, ir bloga. Tačiau jie išdrįsdavo su Dievu pasiginčyti, kai blogo jiems tekdavo per daug. Krikščionys, saugodami Dievo gerą vardą, buvo linkę blogį priskirti gamtai ar gimtajai nuodėmei. Tikinčiajam žmogui buvo gana aišku, kad gėris kyla iš Dievo, o blogis yra šio pasaulio daigas — mįslingas ir dygus.

Tačiau šio amžiaus žmogus, pamatęs ir patyręs masinį blogį, visą pasaulį sukrečiančias tragedijas, jaučiasi giliai įžeistas. Kaip tai gali būti? Todėl jis linkęs rinktis vieną iš šių pažiūrų:

1. Aš pats savo gyvenimą tvarkau ir valdau — vairuoju pats, esu kontrolėje. Kreipiu savo gyvenimą pasirinkta kryptimi savo paties sprendimais. Jei nepasiseka, darau naujus sprendimus.

2. Kadangi gyvenimo ir aplinkos įvykiai tėra atsitiktinumų virtinė, plaukiu pasroviui (“go with the flow”), stengdamasis orientuotis esamoje padėtyje, prisitaikydamas man pačiam naudingiausiu būdu.

3. Gyvenimas gal ir turi kokį nors planą ar prasmę, bet labai sunku jį pažinti ir suprasti. Stengiuosi tą paslėptą prasmę atkasti, pasinaudodamas įvairiomis priemonėmis. (Gal todėl astrologija ir panašūs dalykai šiuo metu labai populiari. Yra žmonių, kurie bijo iš namų išeiti, nepasitikrinę savo horoskopo dienraštyje).

Šio šimtmečio pradžioje ir augant technologijai, žmogus jautėsi labai galingas, bet mūsų amžiui einant į pabaigą, tas galingumo jausmas sparčiai mažėja. Žmogui, nežiūrint, kokie jo įsitikinimai, nepaprastai sunku susitaikyti su beprasmiu gyvenimo šmėkla. Pasaulis, kuriame įvyksta neišaiškinamos nelaimės, dar nėra visiškai nepriimtinas. Jame galima gyventi, jei žiūrėjimas koks nors gėris tragedijos šešėlyje. Tačiau visiškai beprasmybė ar blogio besąlyginė pergalė žmogui nepakeliama.

PASITIKĖJIMO ATSTOVAI

Prieš kelerius metus, kai žinoma aktorė Ann Jillian (Jūratė Nausėdaitė) sužinojo, kad turi vėžį ir netrukus bus operuojama, nuėjo į katalikų bažnyčią pasimelsti. Virš bažnyčios pagrindinių durų, buvo įrašas, paimtas iš Šv. Pranciškaus Salezo. Tie žodžiai, jos pačios pasakojimu, ją nepaprastai paguodė ir davė vilties. “Negalvok apie tai, ką rytoj atneš, nes tas pats amžinasis Tėvas, kuris šiandien tavimi rūpinasi, pasirūpins ir rytoj, ir visada; arba jis neleis, kad blogis tave paliestų, o jei leis, tai tuo pačiu duos ir nepalaužiamą tvirtumą jį iškęsti” (mano laisvas vertimas). Operacija buvo sėkminga, o pagijusi Ann Jillian stengėsi padėti ir padrąsinti kitas moteris su panašiomis bėdomis.

Įdomu, kad 17-to amžiaus šventasis gali prabilti ir šiandien. Šv. Pranciškus Salezas ypatingai pasižymėjo dvasine vadovybe ir jį besikreipiantiems pirmiausia patardavo nesikrimsti, nesirūpinti. Pasak jo, “nuodėmė yra didžiausias blogis, o neramumas stovi greta jo”. Ir toliau veikale *Filotea* jis sako: “Žmogus trokšta visa savo prigimtimi gėrio, tad nenuostabu, kad nori pašalinti blogį... Kai Dievo meilės perimta siela ieško priemonių blogiui šalinti, ji veikia kantriai, ramiai, nužemintai; ji tikisi atmainos veikiau

iš Dievo apvaizdos, negu iš savo gabumų, apskurmo, sumanumo ar darbo. O jei siela rūpinsis pašalinti tuos blogumus vien savo jėga, tai darys paskubomis, besikarščiuodama, nerimaudama...” Žinoma, savo pamokymus šv. Pranciškus atrėmė į Šventąjį Raštą ir gilų įsitikinimą, jog Dievas tvarko pasaulį.

Garsus konvertitas kardinolas Newmanas, kurio beatifikacijos byla eina pirmyn, perėjęs iš anglikonų į katalikų tikėjimą, išgyveno daug nepasisekimų, skausmų, nelaimių. Rodos, vietoj jam atlyginti už tokį žygį, Dievas jį nubaudė. Bet ne, pats Newmanas, būdamas gilaus tikėjimo žmogus ir didelis Švento Rašto mylėtojas, suprato savo vargus:

“Savo pačių skausmo ir vargų pamokyti, net ir savo nuodėmių, turėsime širdis ir protus gerai išlavintus kiekvienam meilės patarnavimui tiems, kurie jo reikalingi. Savo ruožtu tapsime guodėjai visagalio Guodėjo pavyzdžiu pilna to žodžio prasme — užtarėjai, padėjėjai, švelni parama. Mūsų žodžiai ir patarimai, visa mūsų laikysena — išvaizda ir balsas — bus švelnūs ir raminantys, kaip tų, kurie nešė kryžių, Kristų sekdami”.

Aišku, kad tai neatsitinka savaime. Įžiūrėti Dievo Apvaizdos ranką gyvenimo varguose reikia išeiti aukštąjį tikėjimo mokyklą, kuri prieinama kiekvienam.

PALAIMINTOJO J. MATULAIČIO PASITIKĖJIMAS

Tokią tikėjimo mokyklą baigė palaimintasis Jurgis Matulaitis. Jo gyvenime pasitikėjimas Dievo Apvaizda negimė savaime — jis augo ir brendo, gyvenimo patirtį apšviečiant tikėjimu ir gilinant malda. Gal tik daug vėliau jis suprato, kaip nuo mažens Dievo ranka per kitus žmones jį vedė į tikslą, nežiūrint visokiųjų kliūčių ir sunkumų. Jis pasiekė ir baigė seminariją gerų žmonių dėka, atsiradusių netikėtai, bet pačiu laiku.

Didelę gyvenimo krizę išgyveno 1904 metais. Baigęs aukštuosius mokslus, degęs ryžtu tarnauti Dievui ir žmonėms, štai atsigula į ligonio patalą — neturi lėšų, neturi pinigų, neturi jėgų. Rodos, žmogus kristum į baisią nevilgtį. Iš Pragos ligoninės, neturtingųjų palatos, jis rašo savo dvasios vadui:

“Ligoninėje man yra labai gera. Gailestingosios seselės labai manimi rūpinasi, bet ir nuo kitų asmenų patiriu daug užuojautos ir susirūpinimo. Galbūt Viešpats Dievas aplanko mane ligomis dėl to, kad man labai gera pasaulyje: kitaip ir nežinočiau, kas yra apsunkinimas” (iš laiško kapucinui tėvui Konoraturui, 1904 m.).

Būdamas ligoninėje, Matulaitis skaitė dvasines knygas ir mokėsi melstis iš šv. Teresės Avilietės veikalų. Iš tos sunkios būklės jį išgelbėjo grafitė Cecilija Platerytė ir padėjo pasveikti. Nuo to laiko jo gyvenimas tapo nepaprastai veiklus ir našus.

Kaip ir šv. Pranciškus Salezas, Matulaitis turėjo išskirtiną dvasinę įžvalgą bei sugebėjimą kitus vesti Dievo keliais. 1910 metais pradėjęs rašyti savo asmeniškus Užrašus Petrapilyje, jis dažnai kalba, kokia žalinga yra baimė mūsų gyvenime. Apie savaugos instinktą jis rašo viename asmeniui, svarstančiam savo ateitį, ir jam atvirai išdėsto:

“Man rodos, kad tamstos abejojimai iš to išeina, kad tamsta dar per daug savimi gyveni, apie savo asmenį, kaip apie kokią ašį, sukinėjiesi. Norėtum lyg į kokią banką įdėti savo gyvenimą, kad tamstos aš kuo daugiausia procentų atneštų. Norėtume save užiprotekuoti gerai ir apsaugoti, kad tamstos aš nežlugtų, kad koks įvykis neištiktų... Nenorėk, tamsta, save per daug apsaugoti ir nesibijok Dieve paskęsti ir dėl Dievo sau numirti...” (iš laiško 1913 m.).

Pats Matulaitis į savo gyvenimą žiūrėjo kitaip. Rašydamas cituotą laišką, jis jau buvo visiškai subrendęs savo galvosena ir tikėjimu. Jis aiškiai matė sunkią katalikų Bažnyčios padėtį Rusijoje ir jos valdomose žemėse; jis matė, kaip visur tikėjimas puolamas ir niekinamas. Jis ryžosi ginti Dievo karalystę ir gerai žinojo, jog tokiame darbe neišvengs žaizdų. Studentu būdamas Petrapičio dvasinėje akademijoje, jau išgyveno kratas ir persekiojimus, o profesoriaudamas toje pačioje akademijoje ir vadovaudamas slaptam marijonų naujokynui, žinojo, kad juo labiau bus sekamas ir engiamas. Tokioje atmosferoje jis užrašė šiuos žodžius:

*“Ar ne ramesnis esi žmogus,
ar ne drąsiau žiūri į ateitį,
kai visiškai su gyvu tikėjimu
esi Dievo Apvaizdai atsidavęs.
Juk nė plaukas nenukrinta
nuo mūsų galvos be Dievo valios,
nė mažiausias paukštelis nepragaišta
be Dievo žinios.
Reikia gudriai pavojų saugotis,
bet kai prisieina,
reikia mokėti stačiai ir drąsiai
pavojui į akis pažiūrėti.
Būkime gudrūs, kuklūs ir protingi,
darykime, ką galime,
bet būkime ir drąsūs
ir drąsiai eikime į tikslą,
tvirtai tikėdami,
kad Dievo Apvaizdos ranka
mus veda ir neša.
Kaip kūdikis ramiai ilsisi
ant motinos rankų,
taip ir mes dar ramiau darbuokimės
ir dar ramesni būkime
Dievo Apvaizdos prieglobstyje”.*

(Užrašai, 1910 spalio 24 d.)

Galime beveik nepastebėti, kad šie Matulaičio žodžiai remiasi dviem Šventraščio tekstais, nes jie taip subtiliai jausti į jo

paties mintį. Yra aišku, jog Dievo žodis yra giliai įsišaknijęs jo širdyje. Abu tekstai švyti ryškiais ir jaukais Dievo Apvaizdos įvaizdžiais.

Pirmasis — tai gerai mums pažįstamas iš Evangelijos pagal Matą:

“Argi ne du žvirbliai parduodami už skatiką? Ir vis dėlto nė vienas jų nekrinta žemėn be jūsų Tėvo valios. O jūsų netgi visi galvos plaukai suskaityti. Tai nebijokite! Jūs palyginti vertesni už aibes žvirblių” (Mt 10, 30).

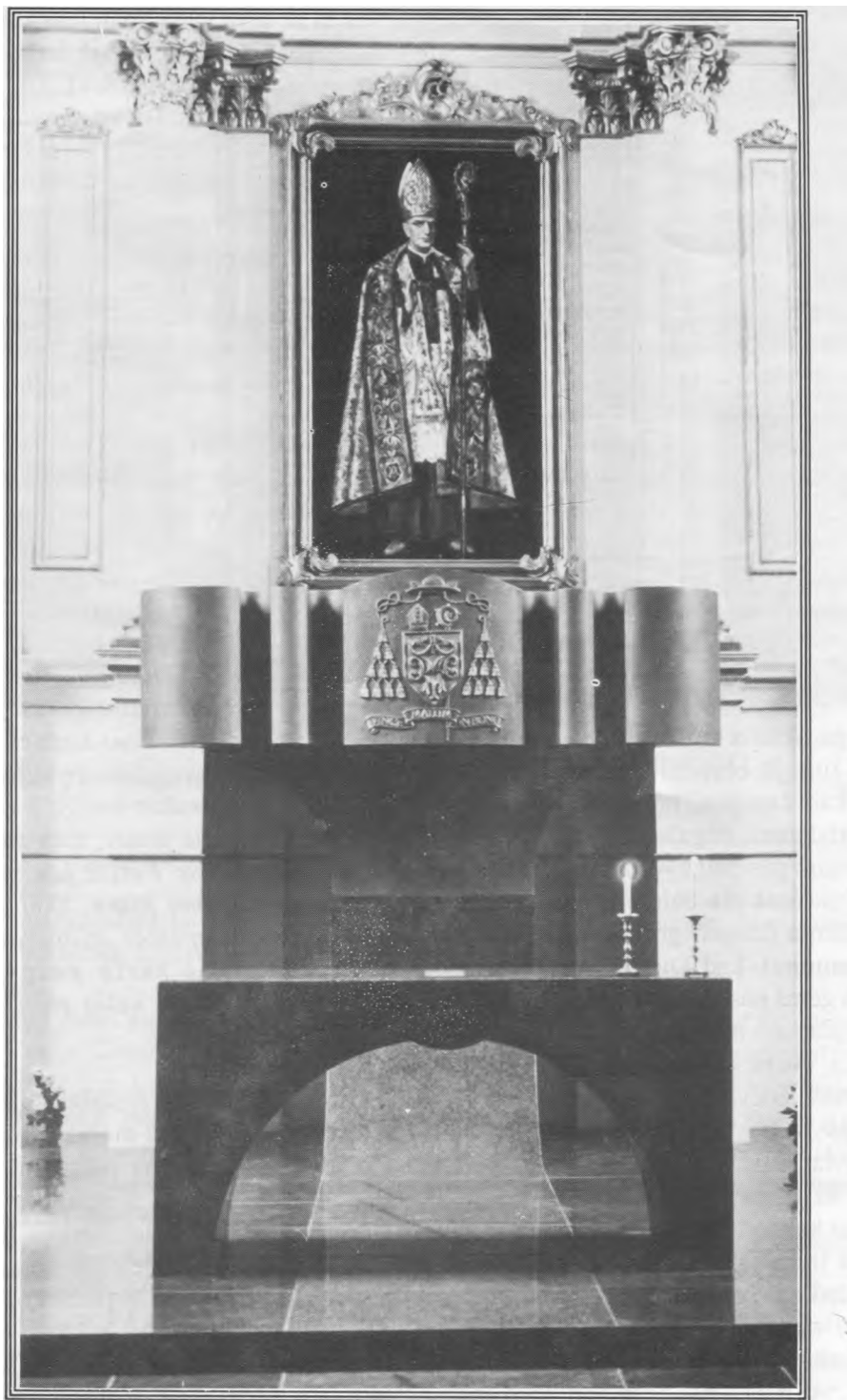
Antroji Matulaičio minties dalis ataidi 130-ją psalmę:

*“Tikrai nuramdžiau savo dvasią,
padariau ją ramutėlę.
Tartum kūdikis motinos prieglobsty,
tartum kūdikis rami širdis mano
krūtinėj” (Ps 130, 2)*

Tėvo rūpestingai globojanti ranka ir saugus motinos prieglobstis yra mėgstamiausi palaimintojo Jurgio naudojami įvaizdžiai išreikšti Dievo apvaizdos veikimą. Kitoje savo *Užrašų* vietoje jis rašo: “Bučiuoju Tavo Apvaizdos ranką, pilnai ir visiškai atsiduodu Tau, Viešpatie, mane vesti... Kaip kūdikis puolu Tavo prieglobstin, nešk mane” (1911.1.13).

Nenuostabu, kad palaimintasis Jurgis, vaikystėje likęs našlaičiu, ypač vertina šiuos jaukius globos įvaizdžius — tėvo ranką ir motinos glėbį. Jie jį paliečia ne tik jausmo plotmėje, bet yra konkreti išraiška gilaus tikėjimo, kad Dievo ranka tikrai ištiesta žmogui padėti. Šis įsitikinimas tačiau neužliūliuoja paskęsti maloniam sentimente, bet priešingai — skatina dirbti, rizikuoti, stumtis pirmyn, atstatyti griūvančią Dievo karalystę šiame pasaulyje.

Jurgis Matulaitis niekuomet nebuvo naivus idealistas. Gyvenimo vargai jį anksti išmokė, kad pasaulis žiaurus ir negailestin-

Pal. Jurgio Matulaičio altorius su jo karstu Marijampolės bažnyčioje

gas. Tolimesnė patirtis žmonėse dar aiškiau parodė, kad „Žemė ne rojus, žmonės ne angelai“. Be abejo, jam teko matyti aibę pavyzdžių, kas nutinka žmonėms, aistringai ieškantiems šio pasaulio gėrybių:

“Baisus yra šis pasaulis ir jo dvasia. Ne be reikalo Kristus jį prakeikė ir liepė jo saugotis, bijotis... Kol neprivilioja žmogaus, neįtraukia į savo sukurį, kažin kokias gėrybes jam rodo ir siūlo, aukso kalnus žada, o suviliojęs, pasigavęs — suėda, sunaikina ir paskui meta šalin, kaip supuvusį obuolį, arba, iščiulpęs visas sultis, išspjauna, kaip lupyną.

Visai kitaip Kristus su mumis daro. Jis aiškiai sako ir rodo, kas čia ant žemės laukia. Liepia savęs išsižadėti, imti kryžių ant savo pečių... o už tai žada šimteriopai tiek ir dar dangaus karalystę” (iš laiško 1913.IV.11).

Buvęs tikintis realistas, Matulaitis į gyvenimą žiūrėjo blaiviai ir atvirai. Jis gerai žinojo, kad žmogus, net ir gerą, naudingą darbą dirbdamas, negali numatyti, kuo visos jo pastangos pasibaigs — ar bus sėkmingos, ar ne. Nepasisėkimo baimė ir žmonių kritika suparaližuoja daugelį gerų darbų. Jis stipriai nosi ta mintimi, kad Dievas mato ir vertina žmogaus geras pastangas, nežiūrint rezultatų: „Ateitis yra nuo mūsų akių it uždangalu uždengta... Nors ir nepavyktų darbas ar sumanymas, Dievas priims gerus norus, sumanymus ir pastangas” (Užrašai, 1910. X.24). Matulaičiui teko nemažai patirti žmonių kritikos, bet tai neišmušė jo iš pasirinkto kelio: „Žmonės apie viską mėgsta pakalbėti ir spręsti, tai ir apie mane visaip pakalba... Tokio svarbaus žingsnio, kurį esu padaręs, nedariau gerai neapmąstęs ir dievobaimingų bei protingų žmonių nepasitaręs... Ar išeis kas iš mano sunkaus ir vargingo darbo, vienas Dievas nežino, kuris viskam duoda derėjamą. Nors žmonės mano darbą vadina tuščiomis svajonėmis, bet sva-

joti aš neturiu kada, man tenka sunkiai dirbti nuo ryto ligi vakaro” (iš laiško pusbroliui Jonui Matulevičiui 1918.VI.20).

Pasitikėjimas Dievo Apvaizda nėra kiek nepaneigia ir nesumažina žmogaus iniciatyvos nei jo apsisprendimo svarbos ir atsakomybės už pasirinktą kryptį. Matulaičio galvosenoje ir gyvenime aiškiai matyti, kaip jis sugebėjo derinti veiklumą ir darbštumą su tvirtu pasitikėjimu Dievo Apvaizda. Kartą jis taip rašė vienam kunigui, svarstančiam, ar įstoti į Matulaičio atnaujintus marijonus.

“Dievas tiesiog pats per save... labai retai kam apreiškia savo šventą valią — tai yra stebuklingi atsitikimai. Paprastai Dievas mus traukia prie savęs ir veda į tą arba kitą gyvenimo kelią per šventus norus, geismus, troškimus, palinkimus, ilgesius ir t.t., kuriuos jis sukelia ir sužadina mūsų širdyje; toliau — per gyvenimo atsitikimus, per visokias aplinkybes, per kitus žmones. Bet visi tie veiksniai tik tvirčiau ar silpniau žadina, skatina, palenkia žmogų į vieną arba į kitą pusę; jie teturi, taip sakant, patariamąjį balsą. Patsai jau žmogus, visą savo gyvenimą protu, tikėjimo malonės apšviestu, apėmęs ir apsvarstęs... turi nuspręsti, į kurią pusę geriausiai palinkti, į kokią kelią stoti” (iš laiško 1910.X22).

Pasitikėti Dievo Apvaizda atrodo ne taip jau sunku, kol viskas mums neblogai sekasi, kol gyvenimas mums palankiai susiklosto. Bet kai ištinka bėdos ir nelaimės — kur tada Dievo Apvaizda? Palaimintasis Jurgis karto-davo: „Kai Dievas leidžia nelaimes, tai ir padeda jas iškęsti, ir pamoko, kaip iš jų išbristi” (Užrašai, 1910.X.24).

Labiausiai mus sudrumsčia ir suneramina liga ir mirtis, ištikus mūsų mylimuosius ar mus pačius. Mums dažnai labai sunku suprasti, kaip liga ir mirtis telpa Dievo Apvaizdos plane. Mirus kunigui Antanui

Iškilminga vėliavų procesija Marijampolėje

Civinskiui, pasiryžusiam įsijungti į marijonų gretas ir labai laukiamam, Matulaitis parašė kun. Jonui Totoraičiui, nusiskundusiam tokiu liūdnu įvykiu:

“Ir man labai gaila a.a. kun. Antano Civinskio. Tą liūdną žinią, kad jis miręs, gavau iš kun. Vinco (Dvaranausko?). Tą visą naktį mažai tegalėjau miegoti; taigi nuolat meldžiausi už a.a. kun. Antano sielą ir nuolat mąščiau. Jis buvo mums toks artimas, jau buvo besirengiąs pas mus Petrapilin atvykti... Tikra tiesa, viskas yra Dievo Apvaizdos rankose. Kad ir kažin kaip žmogus būtų naudingas ir reikalingas, kad ir kažin kokius gražius sumanymus turėtų, ima mirtis ir gana, Dievo valią vykdydama. Mirštant viskas reikia apleisti, nuo visko atsisakyti...” (1913.IV.II).

Šie žodžiai rodo, kokios jautrios sielos žmogus buvo palaimintasis Jurgis, bet drauge kaip tvirtai atsirėmęs į antgamtinę tikrovę. Nei savęs, nei kitų jis nemulkinio patraukliom iliuzijom. Todėl iš jo gyvenimo akivaizdžiai matyti pasitikėjimas Dievo Apvaizda: aiškus, realus protavimas, pajėgumas daryti svarankiškus sprendimus ir net eiti prieš srovę, nepasiduodant žmonių bauginimams ar kritikai, nesudrumsta sielos ramybė, kuri ir dabar jo veido nuotraukose švyti. Ir tai mums daugiau pasako, ką reiškia remtis Dievo Apvaizda visose gyvenimo aplinkybėse, negu kažin kokia gražbylostė.

LITURGINIŲ REFORMŲ PRASMĖ

V. BAGDANA VIČIUS, M.I.C.

Antrasis Vatikano susirinkimas konstitucijoje apie liturgines reformas nustato tam tikras direktyvas. Gal viena iš tų pagrindinių direktyvų yra ta, kad liturginės apeigos labiau išreikštų tai, koks iš tikrųjų yra jų tikslas. Konstitucijoje yra sakoma, kad „apeigos turi pasižymėti kilniu paprastumu; jos turi būti trumpos, aiškos ir neperkrautos ne-naudingais pakartojimais; jos turi neišeiti anapus visuomenės sugebėjimo suprasti ir normaliai neturi būti reikalingos paaiškinimų“.

Liturgijos prasmė yra ta, kad ji matomais ženklais išreikštų nematomas religines vertybes. Dėl to pati dalyko prigimtis reikalauja, kad liturginis ženklas būtų pats suprantamas ir savo suprantamumu padėtų suprasti antgamtinės realybės. Žinoma, ir čia yra ribos. Jeigu į liturgiją įvestume tokius ženklus, kurie taip patrauktų mūsų dėmesį, kad antgamtiniai dalykai pasiliktų nuošalyje, tai nebūtų gerai. Tokiu keliu yra nuėjusios įvairios stabmeldiškos religijos. Tačiau, ven-

Liturginių ženklų uždavinys yra matomais dalykais pavaizduoti neregimas religines paslaptis.

giant visų pavojingų perdėjimų, reikia pasilikti prie dėsno, kad liturginių ženklų uždavinys yra matomais dalykais pavaizduoti neregimas religijos paslaptis. Tai konstitucija nurodo, kaip vedamąją reformos mintį: „Šioje reformoje tekstai ir apeigos turi būti taip suformuotą, kad aiškiau pavaizduotų šventus dalykus; krikščioniškoji visuomenė turi turėti galimybę, kiek galima,

juos lengvai suprasti ir juose aktyviai dalyvauti savo naudai“.

Kitas svarbus reformų bruožas yra bendruomeninio pobūdžio išryškinimas. Pačiame pirmajame konstitucijos paragrafe, kuriame yra nusakomi Susirinkimo tikslai, pirmoje vietoje yra minimas rūpestis sustiprinti krikščioniškąjį gyvenimą, antroje vietoje yra minimas rūpestis tinkamiau mūsų laikams pritaikyti tas institucijas, kurias galima keisti, ir trečioje vietoje norima ugdyti viską, kas gali stiprinti vienybę tarp tų, kurie tiki Kristų.

Kadangi II Vatikano susirinkimo vienas iš pagrindinių tikslų buvo suvienyti atsisakyusias Bažnyčias, tai šį sakinį, be abejo, reikia suprasti šios vienybės prasme, tačiau jis sudaro bendrą foną ir tai vienybės pastangai, kurią Susirinkimas iškelia, kalbėdamas apie bendruomenines mišias.

Bendruomeninio mišių pobūdžio Bažnyčia niekad nebuvo išsižadėjusi. Daugiskaitos vartojimas oficialiose maldose niekad nebuvo pakeistas vienaskaita. Visuomet buvo vartojama „mes“.

Tačiau nepaisant to, ilgainiui vis labiau įsivyravo asmeninis tikinčiojo santykiavimas su Kristumi mišiose. Priimdamas Komuniją, tikintysis stengėsi pajusti savo vienybę su Kristumi. Tai, žinoma, turi pasilikti, konstitucija nė kiek nemano to silpninti. Tačiau labiausiai reikia pasigesti to, kad du žmonės, dalyvaudami tose pačiose mišiose, eina prie Komunijos, nė kiek nepajusdami tarpusavio bendravimo, nė kiek nepasidaro artimesnis vienas kitam. O juk žodis „Communio“ reiškia bendrąją ar bendravimą ne vien su Kristumi, bet ir su kiekvienu krikščioniu. Be bendravimo su krikščioniu nėra įmanomas tikras bendravimas su Kristumi.

Marijampolės tautinės vėliavos grąžinimo iškilmės prasidėjo bažnyčioje prie didžiojo altoriaus, šventinant trispalvę

A.M. Rouguet, rašydamas apie pirmųjų krikščionių mišias, šitaip išryškina jų bendruomeninį pobūdį: “Mišios būdavo laikomos dažniausiai sekmadieniais ne tik dėl to, kad tai buvo Viešpaties prisikėlimo diena, bet taip pat ir dėl to, kad, kaip Plinijus rašė Trajanui, krikščionys tam tikromis dienomis susirinkdavo”. Mišios buvo tikrai **vienybės misterija**. Ten buvo daug tarpusavio pasisveikinimų (*Dominus vobiscum*) ir dažnų dialogų. Mišios savo natūralia prasme yra pokylis. Ir Rouguet sako: “Nėra taip juokinga kalbėti apie užkrečiančią pokylių šilimą”. O mūsų pamaldumas, pasak Theodor Schnitzler, yra izoliuoto tabernakulio pamaldumas. Mūsų bažnyčios yra išvirtusios koplyčiomis. Jos yra pasidariusios tik patalpos saugoti Švenč. Sakramentui, bet ne krikščionių iškilmėms. Viduramžinės katedros buvo kitokios. Jose buvo speciali Šv. Sakramento koplyčia, bet visa erdvė buvo skirta didžiajam krikščionių susitikimui bei

Mišios yra meilės sakramentas, vienybės ženklas, meilės ryšys, velykinis pokylis. Tikintieji čia jungiasi ne tik su Dievu, bet ir vienas su kitu.

susibūrimui aplink aukos altorių ir vyskupo sostą. Žmonės juos apsupdavo iš visų pusių. O dabartinėse mūsų bažnyčiose altorius yra nustumtas į bažnyčios galą (ten, kur iš tikrųjų būdavo Šv. Sakramento koplyčia), o mes sėdime viens už kito ir matome vienas kitą tik iš užpakalio. Nebėra tos susitikimo ir pokylio padėties. Jeigu nueitume į senas vienuolių bažnyčias, tai pastebėtume, kad vienuolių suolai yra sustatyti ne priešakiu į altorių, bet iš abiejų altoriaus pusių taip, kad juose sėdintieji mato vienas kitą iš priešakio.

Taigi matome, kad žodis “*Communio*” mišiose yra praradęs žymią savo prasmę

dalį. Tai atsitiko dėl per didelio ir nekontroliuojamo individualizmo. Turėdami tai prieš akis, galime suprasti, ką liturginė konstitucija nori pasakyti šiais nuostatais: “Mišios yra meilės sakramentas, vienybės ženklas, meilės ryšys, velykinis pokylis... tikintieji diena iš dienos turi būti ugdomi ne tik didesnei vienybei su Dievu, bet ir vienas su kitu... tikintieji yra skatinami būti mišiose ne tik pašaliniais stebėtojais, bet sąmoningais dalyviais”.

Tad visuomeninio momento pabrėžimas liturgijoje mums kelia naujų didelių uždavinių. Mes turime išmokti garbinti Dievą, neprarasdami artimo. Mūsų religija turės būti labiau suderinta visuomeniškai. Pasinaudodami R. Guardini duotu pavyzdžiu, mes negalėsime sakyti: “Man užtenka žmonijos, dėl to man nereikalinga tauta; man užtenka pasaulio, tad man nereikalinga tėvynė”. O mes dabar praktiškai ne kartą pasakome: “Man užtenka Dievo, tai nesu reikalingas artimo”.

Konstitucija atkreipia dėmesį į tai, kad mišiose turėtų labiau išryškėti vidinė vienybė. Paskutiniaisiais šimtmečiais mišios išgyveno tam tikrą skilimo procesą. Atskiros mišių dalys pradėjo reikštis kaip atskiri liturginiai vienetai. Čia ryškiausias pavyzdys yra Komunija. Komunijos priėjimas pradėjo Bažnyčioje virsti atskira apeiga, nepriklausančia nuo mišių. Be abejo, reikalui esant, galima Komuniją priimti ir ne mišių metu, tačiau tikroji Komunijos paskirtis ir prasmė nėra įmanoma be eucharistinės aukos, kuri yra Kristaus mirties ir prisikėlimo minėjimas.

Kita mišių dalis, linkusi išsilaisvinti iš mišių, yra pamokslas. Pamokslas šiandien yra linkęs išvirsti atskira konferencija ar paskaita, nieko bendra neturinčia su mišiomis. Žinoma, yra naudinga turėti religinių paskaitų ar konferencijų, bet nėra gera, kai mišiose nebelieka gyvo Dievo žodžio. Po evangelijos mišiose turėtų būti homilija, tai yra evangelijos ar kitų mišių skaitinių aiškinimas.

Pašventinta tautinė vėliava nešama Marijampolės gatvėmis

Jau per keletą šimtmečių mišios turėjo tikrą savo konkurentą — tai Šv. Sakramento išstatymą garbinimui. Mišios buvo pradėtos laikyti prie išstatyto Šv. Sakramento. Tai buvo kažkoks perdėjimas, užtemdęs mišių prasmę. Labai pradėjo plisti visokios pamaldos su Šv. Sakramento išstatymu ir palaiminimu. Žmonės kai kur pradėjo labiau mėgti ir branginti Šv. Sakramentu palaiminimą negu mišias, įdomu, kokios yra šio reiškinio priežastys. Gal viena iš priežasčių galėjo būti ta, kad palaiminimui priimti užtenka pasyvios žmogaus laikysenos, o mišiose reikia aktyvesnio dalyvavimo. Taip pat žmonėms nebuvo pakankamai aiški mišių aukos prasmė ir vertė.

Mišios pirmiau patyrė dar ir kitą vienybės pavojų. Ne tik kad kartais atskiros jų dalys buvo linkusios išsilaisvinti ir atsiskirti, kaip jau buvo minėta, bet prie mišių ilgainiui

vis buvo kas nors prijungiamo, kas mišių prasmei nebuvo reikalinga. Pasitaikydavo kai kurių prasmės iškrypimų. Tokių iškrypimų pavyzdžiu gali būti malda, vadinama „Secreta“. Tai yra įdomi malda, kiekvienose mišiose vis kita, skirtinga, su įvairiais prašymais. Pirmiau buvo aiškinama, jog ši malda dėl to vadinama „Secreta“, kad ji yra kunigo kalbama tyliai, slaptai. Tai visiškai klaidingas aiškinimas. Senovėje ši malda buvo vadinama „Oratio supra secreta“, t.y. *Malda Paslaptims*, ar *Paslapčių malda*. Ši malda yra kalbama, paruošus konsekracijai duoną ir vyną. Ją galima vadinti *Malda paruoštai Aukai (Paslaptims)*. Tai nebuvo slapta malda, ją visi garsiai kalbėdavo, joje būdavo išreiškiami besimeldžiančių žmonių reikalai, prašymai. Užtat dabar yra įvesta *Tikinčiųjų malda*, kalbama ypač sekmadeniais.

Atsitiktinio įjungimo į mišias pavyzdžiu gali būti *Tikėjimo išpažinimas* arba “Credo”. Jis senovėje buvo įsakytas pradžioje mišių kalbėti toms bažnyčioms, kurios buvo įtariamoms, kad nesilaiko tikrojo tikėjimo. Tad pradžioje “Credo” kalbėjimas buvo drausminė priemonė, bet ilgainiui jis virto papročiu. Dabar “Credo” kalbama tik sekmadienių ir didžiųjų švenčių mišiose. Šis kalbėjimas reiškia ne kokią nors įtarimą, bet tik iškilmingumą.

Dėl visų šitų priežasčių konstitucija įvedė potvarkį: “Apeigos turi būti suprantamos, rūpinantis išlaikyti jų esmę; bruožai, kurie ilgainiui buvo dvigubai įvesti arba kurių įvedimas nedaug duoda naudos, turi būti išjungti; kiti bruožai, kurie yra nukentėję nuo istorinių įvykių, turi būti atstatyti į tą reikšmę, kurią jie turėjo šventųjų tėvų dienomis, jeigu jie dabar yra naudingi ar būtini”.

Siekiant, kad pamaldų simboliai labiau reikštų tai, ką jie turi ir nori išreikšti, taip pat pabrėžiant tikinčiųjų aktyvumą mišiose ir kitose apeigose, savaime iškilo kalbos klausimas. Užtat ir buvo įvesta į liturgiją kiekvieno krašto gimtoji kalba.

Siekiant, kad pamaldų simboliai labiau reikštų tai, ką jie turi ir nori išreikšti, taip pat pabrėžiant tikinčiųjų aktyvumą mišiose ir kitose apeigose, savaime iškilo kalbos klausimas. Užtat ir buvo įvesta į liturgiją kiekvieno krašto gimtoji kalba. Dėl šios reformos buvo ir yra dvi skirtingos nuomonės. Vieni tuo labai džiaugiasi, kad žmonės, girdėdami atliekant pareigas savo gimtąją kalbą, geriau viską supranta, bet kiti sako, kad šis gimtosios kalbos įvedimas į liturgiją kenkia. Dėl ko kenkia? Jie aiškina, kad dabar, kai pa-

saulis darosi vis mažesnis dėl nuolat tobulėjančio susisiekiimo, gimtoji kalba kliudo krikščioniškai bendrai maldai. Katalikas, patekęs į svetimus kraštus, visur gali jaustis svetimas. Pirmiau, kai visose šalyse buvo vartojama liturgijoje lotynų kalba, žmogus bet kurio krašto bažnyčioje jausdavosi kaip namie. Bet tai turbūt neišvengiama. Atrodo, kad liturginė reforma labiau buvo pasinešusi skirti daugiau reikšmės vietiniams kultūriniam nusiteikimams, negu tarptautiniam bendravimui. Tai galima pastebėti iš įvairių nuostatų. Štai kaip konstitucija žiūri į rasių ir tautų vaidmenį liturgijoje: “Liturgijoje Bažnyčia nenori uždėti griežto uniformizmo tuose dalykuose, kurie neliečia tikėjimo ar visos bendruomenės gerovės; ji greičiau yra linkusi respektuoti bei ugdyti atskirų rasių ir tautų talentus. Bet ką, kas įvairių tautų gyvenimo būde nėra neatskiriamai susiję su prietarais ir klaida, ji tyrinėja palankumo dvasia ir, jei galima, išlaiko nepaliesta. Kartais šiuos dalykus ji įsileidžia net į liturgiją tol, kol jie derinasi su jo teisinga ir autentiška dvasia”.

Laikydamosi šio principo, konstitucija duoda šitokį nurodymą komisijoms, kurių uždavinys yra reformuoti liturgines knygas: “Reformuojant liturgines knygas, turi būti pasirūpinta teisėtais įvairių grupių, kraštų ir tautų įvairumais ir prisitaikymais, ypač misijų kraštuose, suprantama, išlaikant pagrindinę Romos apeigų vienybę”.

Šie nuostatai atidaro gana platų kelią tautų kultūroms. Jeigu jie būtų buvę paskelbti prieš keletą šimtmečių, pvz., kai buvo iškilęs Kinijos kultūros elementų įsileidimo liturgijon klausimas, šiandien gal būtų politinis Kinijos vaizdas visai kitoks. Tačiau šiandien tie dalykai jau neturi tokios reikšmės gyvenime. Nei Kinija, nei Rusija šiandien nekovoja už savo kultūrinę tradiciją, bet už visai naują ir visuotinai privalomą žmogaus sampratą.

Galėtume paklausti, kokią vietą liturgija užima žmogaus gyvenime. Šiuo klausimu

pasitaiko visokių nuomonių. Vieni liturgiją suabsoliutina ir šalia jos krikščioniško gyvenimo nemato, kiti mano, kad privati malda yra geresnė ir pagrindinesnė už visas

Kad žmonės galėtų dalyvauti liturgijoje, pirmiau jie turi būti pašaukti tikėjimui ir atsivertimui.

viešas liturgijas, o žmogaus darbas ir krikščioniškas gyvenimas yra vertingesnis už visas maldas. Kaip į tai reikėtų žiūrėti?

Konstitucija nesivaržo pasakyti, kad liturginė veikla yra aukštesnė už visas kitas veiklas. Ji yra aukštesnė dėl to, kad joje veikia pats Kristus ir jo mistinis kūnas — Bažnyčia. Tačiau, antra vertus, liturgija neišsemia visos Bažnyčios veiklos. Taigi Bažnyčios, kaip viso mistinio organizmo, negalima uždaryti vien liturginėje veikloje; negalima joje uždaryti nė atskiro tikinčiojo žmogaus. Pavyzdžiui, misijinės Bažnyčios veikla eina pirm liturgijos. “Kad žmonės galėtų dalyvauti liturgijoje, pirmiau jie turi būti pašaukti tikėjimui ir atsivertimui”. O prie apaštalavimo priklauso daugybė gyvenimo sričių. Ir liturgistai šiandien yra pastebėję, kad į tikėjimą žmonės pašaukia ne tiek pamokslai, ne tiek maldos, ne tiek logiški tikėjimo tiesų įrodinėjimai, kiek paprasta, gerai veikianti krikščioniška visuomenė.

Liturgija neišsemia nė visos maldos srities. Žmogus turi melstis ne tik iškilmingose pamaldose, bet ir pats vienas. Konstitucija sako: “Dvasinis gyvenimas nesiriboja vien dalyvavimu liturgijoje. Tiesa, krikščionis yra pašauktas melstis su broliais, bet jis taip pat turi grįžti į savo kambarį ir melsti Tėvą slaptoje. Net dar daugiau; pasak apaštalo Pauliaus, jis turi melstis be paliovos”.

Taigi liturgija jokių būdu nėra vienintelė Bažnyčios veikla. Tikintis žmogus turi daug pareigų pasaulyje, nors jis pats ir “nėra iš šio

pasaulio”. Tačiau liturgija yra aukščiausia jo veikla. Ne visiems tai lengva suprasti Šiandien, kai visi esame pasinėšę į fizinę veiklą, simbolinė veikla mums neatrodo pakankamai reali. Tiesa, Bažnyčioje jau 50 metų reiškiasi gyvas liturginis sąjūdis. Konstitucija į šį sąjūdį žiūri, kaip į Apvaizdos reiškinį, kuris yra Bažnyčios gyvybės ženklas. Tačiau plačioji visuomenė dar yra gerokai toli nuo simbolinės Bažnyčios veiklos supratimo. Dėl to konstitucija yra paskyrusi keletą paragrafų, pertvarkančių liturgijos mokymą nuo universitetų iki pradžios mokyklų. Reikia mums patiems išmokyti skaityti liturginius Dievo ženklus ir kitus mokyti juos skaityti. Be mokymosi į šią šventovę negalima įeiti. Vien natūralaus palinkimo ir nusiteikimo šiam reikalui neužtenka. Pasak Romano Guardini, mūsų religija yra pasidariusi per daug mintinė ir etinė. Mes esame pradę simbolinio veikimo skonį. Iš tikrųjų žmogus nėra visiškai pradęs simbolinio veikimo skonį, bet jį atsiėjęs nuo savo tikėjimo.

Liturgijos reforma mus veda į susitikimo misteriją. Mišios turėtų būti didelė susitikimo šventė; susitikimo su Dievu ir su artimu.

Liturgijos reforma mus veda į susitikimo misteriją. Mišios turėtų būti didelė susitikimo šventė; susitikimo su Dievu ir su artimu. Kai kurių universitetų studentų mišiose yra įvesta daug visokių susitikimų. Čia kas nors atėjusį į mišias pasveikina, kitas suranda jam vietą, trečias suranda jam šios dienos mišių tekstus, dar kitas pakviečia jį pasitarti dėl šios dienos giedojimo, vėl kiti ruošia aukojimo medžiagas ir t.t. Ir kai šias pareigas tenka atlikti kiekvienam mišių dalyviui pačiam, suprantama, mišių dalyviai nebelieka vieni kitiems svetimi. Čia darosi “Communio” ne tik tarp Dievo ir žmonių, bet ir tarp žmonių vienas su kitu.

KRIKŠČIONIS GYVENIMO KELYJE

Kelias į ištikimą draugystę. Draugiškumo piktžolės: neapykanta ir pavydas

VYTAUTAS KASNIŪNAS

Žymi katalikė spaudos laikraštininke Dolores Curran viename straipsnyje, rašydama apie draugus ir draugystę, klausia, kas tavo gyvenime buvo geriausias draugas, kiek jų turėjai ir kiek jų liko šiandien?

Nuo jaunystės dienų prisiminusi visus draugus, išrinkusi iš jų tarpo geriausius, ji, braukdama praėjusius gyvenimo metus, braukė ir tų dienų draugus, kurie, kaip ir metai, išnyko, lyg dūmai, neblaškomi vėjo. Kur jie dingę gyvenimo sampratoje, ji klausia? Kodėl nutolo nuo jos?.. Ar nebesusitikdami kasdieniniame gyvenimo kelyje, draugai gali nutolti vieni nuo kitų? O gal iš viso neturėjo geriausio ar geriausių draugų? Gal tik ji viena juos vadino savo geriausiais draugais?

Nustoti draugo labai skaudu. Nusivylimas sukelia širdgėlą, praėjusių dienų dvasis grožis, gėris apsigaubia tamsia naktimi.

Mes savo pokalbiuose dažnai sakome, kad jis ar ji yra mano geriausi draugai. Tuo džiaugdamies ir didžiudamies, gal kartais ir nepagalvojame, ar ta draugystė yra abipusė? Ar nėra nė trupučiuko veidmainystės, pradžioje gal tik garstyčios grūdelio didumo, paskiau išaugusio į didelį medį? Gal ta draugystė buvo gyvenimo sąlygų ir aplinkos pašaukta? Šv. Paulius laiške Romiečiams (12,9) rašo: „Meilė tebūna be veidmainystės. Bodėkitės pikto, laikykitės gero. Nuoširdžiai mylėkite vieni kitus broliška meile, lenktyniaukime tarpusavio pagarba”.

Gyvenimo kelyje mes dažnai klausiamo, jei sulūžo draugystę vežę ratai, kur dingę pagarba, kurią jautėme vienas kitam, sėdėdami kadaise tame vežime. Jei jau santykiavime nebeliko nieko gero, bodėkimės bent pikto,

kuris juoda derva užlieja buvusios draugystės srovę.

Draugystės užuomazga, žydėjimą ir klestėjimą galime suskirstyti į kelis tarpsnius. Pirmoji draugystės užuomazga yra lyg Dievo dovana, sakytume, kuris, palaipsniui vystantis, išsiplečia į artimus santykius ir draugystės meilę. Tai turbūt kilniausia draugystė.

Draugystę taip pat kuria kaimynystė, aplinkos gyvenimo sąlygos. Ji gal labiausiai vėjuota, audringa, lyg oro sąlygų veikiamą. Būna ašarų-lietingų dienų, būna džiaugsmosaulei šviečiant, danguje žvaigždėm mirkčiojant. O kai gyvenimo ratai pasistūmėja į kitą vietą, buvusi draugystė dažniausiai išblėsta.

Profesinė draugystė užsimezga pažintimi, dirbant bendrą darbą, veikla profesinėse organizacijose, apskritai įvairiopame profesiniame pasireiškinge. Bet ši draugystė turi daugiausia geluonių, nes čia į tarpusavį santykiavimą dažnai įsimašo pavydas. Jis lyg širšės gylis kam nors įkanda, paskui trečiam bei ketvirtam, po to pakyla lyg bimbų debesys ir pradeda visi zylioti, vieni kitus kaltindami, nebesutardami. Tai labai ryšku įvairių meno atstovų tarpe. O jei ne pavydas, tai kieno nors įsikilimas į galvą, kad šie ir anie prastesni toje profesijoje, o jam prideramai tinka puošni aureolė, ardo profesinę draugystę.

Turbūt nuo amžių amžinųjų, ir visame plačiame pasaulyje, kaip medus saldi bei limpanti draugystė yra nukreipta į turtingųjų, garbingųjų, žymiųjų žmonių auksinį vežimą. Jei ji neturi paslėptų išskaičiavimų, o tik pagarbų nusiteikimo iškilnesniajam, valia ir gražu savo draugystės jausmus į tą pusę

nukreipti šv. Pauliaus žodžiais, lenktyniaujant tarpusavio pagarba. Reikia tik saugotis dirbtinio pataikavimo, smaližiavimo, veidmainingos meilės, širdyje paslėpto pikto. Kitaip — gyvensi tik dienos draugystėj, save išniekindamas rytojui.

NEAPYKANTA — DIDYSIS MŪSŲ PRIEŠAS

Nuo kovų ir neapykantų gelbėk mus... (Mažvydas). Mūsų tautosakoje daug vaizdingų liaudies posakių, jos išminties patarimų ir pamokymų yra palikta patarlėse, priežodžiuose, mįslėse. “Nė prieš vieną žmogų neapykantos širdyje neturėkite” arba: “Tokia žmonių neapykanta netoli tu čia nuvažiuosi” bei kiti pasakymai įvaizdžiai rodo, kaip mūsų senoji liaudis kratėsi nuo neapykantos jausmų. Ar lietuviuose įgimtai paveldint yra įsigyvenęs neapykantos jausmas, ar mes jį “įsisūnijom” iš kitų tautų — ilgo amžiaus istorijos kelyje mėtyti ir vėtyti — kiekvienas iš mūsų galime atsakyti į šį klausimą. Mes jo tikrai negavome iš prigimties!

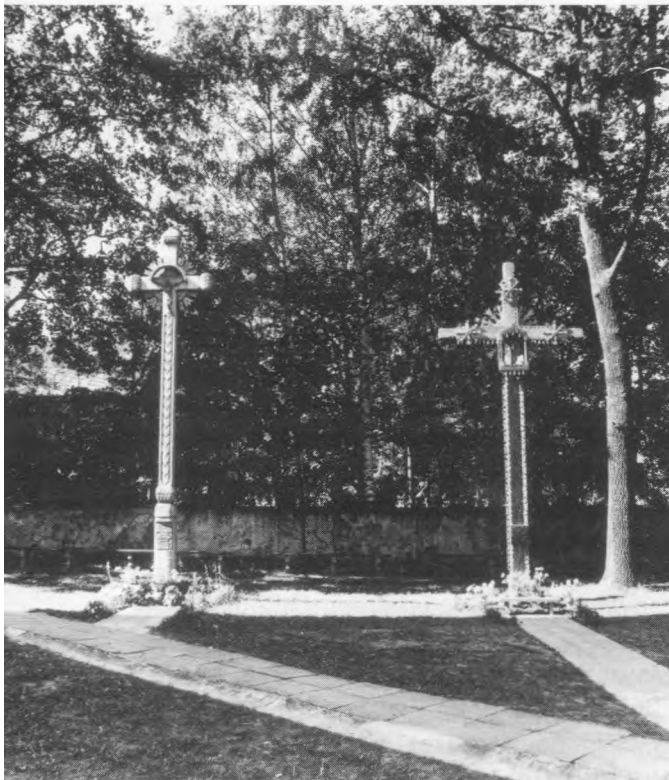
Tautų tarpusavio draugystėje daug gero išmokstama, patiriama. Ypač kaimynystėje gyvenant, artimai bendradarbiaujant. Bet dažnai ir įvairias blogybes įsisavinama daugiau negu reikia. Jos prasiveržia net per geležinę uždangą, o rečiau, pelus nuo grūdų sijojant, blogybės išlenda ir pro mažiausias skylutes. Vienas profesorius įrodydavo mums, kadaise jauniems studentams, kad istorijos metais lietuviuose neapykanta neturėjo nei sėklų, nei daigų, kad mes tą blogybę paveldėjome iš kaimynų. Neapykantą į mūsų kraštą nešė totoriai, kryžiuočiai, rusai, lenkai, vokiečiai. Krašto okupacijų metais, baudžiavos laikmečiu lietuviai buvo tas taikiny, į kurį taikomos lėkė visokiomis blogybės užnuodytos strėlės. Iš rusų mes išmokome kumščiuotis, muštis, peštis. Ten buvo lyg ir tautinė tradicija negailestingai mušti žmoną, vaikus. Kazokų žaidynės pasižymėdavo kūno žalojimais, kad kraujas užgrūdintų vyrus kovai.

Dabar ir mes, kuriems ir prigimtimi, ir būdo savybėmis neapykanta yra svetima, kartais užklystame į usnių daržą ir, ten jų prisirovę, kartais savo geram broliui lietuviui padovanojam. Ši dvasinė liga, mūsų laimei, nėra plačiai išsiplėtusi ir tik vienur kitur griaua draugystės pamatus. Kaip toje pasakoje, galime pasakyti: “Mielas drauge, tavo man padaryta žaizda užgijo, ir nebenu prisiminti, bet tavo rodoma man neapykanta, tie piktžolės dygliai, drasko mano širdį”. Šv. Augustinas sako: “Jei blogai myli — nekenti; jei gerai nekenti — myli”. Tad savo artimuosius turime mylėti dėl Dievo, o jeigu jų meilė veda į piktą, reikia kovoti su tokia nevertinga meile.

Kaip kiekvienas žmogaus priešas, taip ir neapykanta turi sąjunginingų, ištikimų bendros kovos draugų. Tą būrį sudaro tie, kurie neša aukštai iškėlę pavydo vėliavą. Tiems vėliavnešiams tinka pasakymas: “Pavydas pavydėjo, nė pats neturėjo” arba: “Džiūsta iš pavydo kaip kipšas”, o Žemaitė savo raštuose kerta iš peties: “Pavydi ganyklos tas biesas, pavydo šmotas”. Pavyduoliai, pasikinkę piktą žodį, sėda į aplūžusį vežimą ir, negalėdami į kalną užkopti, pakalnėn riedėdami stengiasi sudaužyti vežimus, į kalną važiuojančius.

Pavydas, kaip plėšrus erelis, grobuoniškai drasko draugystę, šeimos židinius. Jei kas tvirtina, jog kas myli, tas ir pavydi, tai jam gal atrodo, jog plėšrūs vilkai, pavydėdami avelėms grožio, iš meilės jas sudrasko.

Draugystės rūmą statant, kartais pasitaiko, kad padarai klaidų. Priežodis sako: “Kas nedirba, tas neklysta”. “Draugystės santykiuose gal ir buvo padaryta klaida, bet dėl to reikia tik išsiaiškinti. Kalbininkas K. Būga rašo, kad per klaidas, mat, prieinama prie tiesos, o klaidos prisipažinimas gėdos niekam nedaro. O kartais padaryta maža klaidelė įsitarščiavusio draugo išpučiama į nusikaltimo balioną. Jei jis septynis kartus per dieną tau nusižengtų ir septyniskart kreiptųsi į tave, sakydamas: ‘Gailiuosi’, —

Du nauji kryžiai Marijampolės bažnyčios šventoriuje. Kairėje — dėkojant Dievui už Marijampolės vardo atgavimą; dešinėje — tremtinių kryžius

atleisk jam” (Lk 17,4). Nemesk akmenį į kaltą, kad į tave nemestų pirmiau. Leninas, kuris iš klaidų padarė, sumūrijo klaidingą pilį, kad galėtų valdyti klaidingą komunizmą, rašo: “Labai svarbu yra kritiškai žiūrėti į savo klaidas”. Bet jei jis būtų vykdęs, ką jis rašė, komunizmo imperija būtų sugriuvusi, ją bestatant.

Jei mes labai kritiškai žiūrėtumėm į savo klaidas ir šiek tiek kritiškai į kitų klaidas, mūsų tarpe draugytė klestėtų.

“MAN REIKIA APSILANKYTI TAVO NAMUOSE”

CHIARA LUBICH

“Greit lipk žemyn! Man reikia šiandien apsilankyti tavo namuose” (Lk 19, 5).

Tie žodžiai paimti iš Zachiejaus epizodo. Kai Jėzus ėjo per Jericho miestą jį supo didelė minia. Tarp žmonių buvo Zachiejus, muitininkų viršininkas, dėl savo profesijos laikomas nusidėjėliu. Jis norėjo pamatyti Jėzų, bet negalėdamas dėl savo žemo ūgio, užbėgo priekin ir įlipo į šilkmedį. Tai atkreipė Mokytojo dėmesį. Kai Jėzus pašaukė jį vardu, sakdamas, kad nori apsilankyti jo namuose, minia didžiai nustebo ir pasipiktino.

Toje scenoje nuostabiausias dalykas buvo Jėzaus meilė tokiems, kurie galėjo būti labiausiai nutolę nuo Dievo. Jo meilė viršijo žmogišką samprotavimą, iš anksto susidariusias nuomones teisiųjų galvojimą, socialinę tvarką, viską. Jėzus neteisias, nežiūri kaltės didumo ir asmenišką individo atsakomybės, jis nori tik jį gelbėti. Jo meilė nežino ribų, kai jis mato žmogaus silpnumą ir nepajėgumą vien tik savo galiomis būti tuo, kuo jis turi būti. Nėra abejonės, kad Zachiejaus vidaus stovis buvo labai blogas. Bet Jėzui atėjus į jo namus, nenumatytas dalykas įvyko. Zachiejus tapo nauju žmogumi. Jėzaus meilės paveiktas, Zachiejus nuoširdžiai prisipažino nusidėjęs. Jis pareiškė, kad nori atlyginti tiems, kuriems buvo padaręs ką nors blogo, pasiryždamas pradėti naują gyvenimą — niekada daugiau negyventi egoistiškai, tik tarnauti artimui.

Tiktų gal parafrazuoti Jėzaus pasakymą (Mt 7,14): “Kokie ankšti vartai ir koks siauras kelias į gyvenimą. Tik nedaugelis jį atranda”. Žodžius “į gyvenimą” pakeiskime “į draugystę”. Tikrai nedaugelis iš mūsų atranda kelią į tikrą, ištikimą, visokeriopai turtingą draugystę.

“Neliudėkime, nukankintieji kovoja drauge su mumis. Jie stiprina mūsų gretas.
Tegul bus pašlovinti nenusilenkę prieš netiesą”.

Arkiv. Mečislovas Reinys — 1951

TRYS KANKINIAI BUDAVONĖS MIŠKE

1941 m. birželio 22 d. Vilkaviškio rajone, netoli Bartninkų miestelio, Budavonės miškelyje, buvo nukankinti trys kunigai: Vaclovas Balsys, Justinas Dabрила ir Jonas Petrika. Šiandien sunku tiksliai pasakyti, kaip, kieno ir dėl kokios priežasties jie buvo nužudyti. Šis šiuurpus įvykis išliko žmonių atmintyje, ir pagal jų pasakojimus žinoma, kad birželio mėn. 22-os dienos ankstų rytą rusų kareiviai (sakoma, kad jų tarpe buvęs ir lietuviškai kalbantis civilis) iš Lankeliškių parapijos klebonijos išsivedė minėtus kunigus, susodino juos į sunkvežimį ir išvažiavo Bartninkų link. Po kiek laiko jie buvo nuvežti į maždaug už 2 km nuo Bartninkų esantį Budavonės miškelį, nurengti, pririšti prie medžių ir žiauriai kankinti: išmušti dantys, išsukinėtos rankos, subadyti kūnai, nupjauti pirštai ir t.t. Netoliese gyvenę valstiečiai girdėję riksmus miškelio pakrašty. Kiek vėliau kažkas matė ir čia pat miške gulinčius sužalotus kūnus.

Praėjus frontui, kitą dieną kunigų lavonai buvo parvežti į Lankeliškius, nuvalyti, aprengti liturginiais drabužiais ir palaidoti.

Matyt, tik ką parvežti kunigų kūnai atrodė baisiai, jei nemaža žmonių dar ir šiandien tai prisimena su šiuurpu.

(toliau žiūr. psl.20)

Pagaliau verta pastebėti tą asmenišką Zachiejaus su Jėzumi ryšį, kuris davė Zachiejui ramybę ir džiaugsmą, kad jis gali būti jo bendradarbis ir draugas.

Kaip mes galėtumėm gyventi pagal čia mąstomus Jėzaus žodžius? Mes taip pat esame vargšai nusidėjėliai, kaip Zachiejus. Jėzus mums taip pat sako: “Greit lipk žemyn!” Tai reiškia, kad mes turime palikti savo izoliaciją, baimes, priešiškusumus, tendenciją gyventi praeitimi, nepasisėkimų baimę ir eiti pasitikti Jėzų. Tikėkime, kad jo meilė yra daug didesnė, negu mūsų silpnybės. Jam svarbesnė mūsų gera valia, bet ne mūsų klaidos. Jis atėjo įžiebtį tos mažos

ugnelės ir atgaivinti to gėrio troškimo, kuris mumyse glūdi.

Tada turime kviesti Jėzų į “savo namus”, į savo sielą, pradėdami iš naujo tikrą atgailą su nuoširdžia išpažintimi, jei ji yra mūsų religijos tradicijoje. Tada pradėkime mylėti artimą visa širdimi.

Tokių santykių su Jėzumi dėka mes taip pat veikiai patirsime neapsakomą ramybę. O būdami su juo vienybėje, patirsime ir džiaugsmą, kuris mus lydės, kai pradėsime naujus santykius su žmonėmis ir būsime vedami tikros meilės, kurios jis mus mokė.

Iš anglų kalbos išvertė **Kostas Paulius**

Kunigo J. Dabrilo palaikus giminės iš karto parvežė į jo gimtąją parapiją ir palaidojo Alksnėnų bažnyčios šventoriuje. Kiek vėliau ant jo kapo buvo pastatytas paminklas su kankinimo vaizdu. Tiesos ir kultūros priešams tas vaizdas itin nepatiko ir 1956 m. buvo sunaikintas. Pats paminklas išlikęs.

Kunigų V. Balsio ir J. Petrikos kūnai buvo palaidoti Lankeliškių bažnyčios šventoriuje. Po kiek laiko kun. J. Petrikos palaikus perkėlė į Kudirkos Naumiestį. V. Balsio, parapijos klebono, kūnas liko Lankeliškiuose. Tik 1966 metais jo palaikai taip pat buvo perkelti į K. Naumiestį ir dabar ilsisi šio miestelio kapinėse.

Budavonės miškelyje, kunigų nukankinimo vietoje, buvo pastatytas gražus paminklas. Ant jo aukšto pjedestalo — trys sujungti kryžiai, o po jais užrašas: “Šioje vietoje bolševikų nukankinti 1941.VI.22 kunigai V. Balsys, J. Dabrila, J. Petrika”.

Tačiau tiems, kurių sąžinė nešvari, paminklas buvo nepakenčiamas ir kiek vėliau po karo susprogdintas.

Susprogdinta, sugriauta, sunaikinta daug paminklų, kryžių, koplytėlių, bažnyčių. Tačiau niekam nepavyko ir nepavyks susprogdinti ir sunaikinti tiesos, teisybės ir teisingumo. Juo galima tik užgožti ir užslopinti, bet tik laikinai. Jie amžini. Ir po baisiausių naikinimų Tiesa ir Teisybė keliasi ir ima smerkti melą, smurtą, priespaudą. Atgyja ir prisikelia net sunaikinti paminklai, gyvais išlieka nekaltai nužudytieji, nukankintieji ir amžinai byloja, kad TIESA nesunaikinama.

Po šio K. Janulaičio bendro trijų kankinių aprašymo duosime nukankintų kunigų trumpas biografijas ir visą rašinį baigsime T. Žemaitytės eilėraščiu “Budavonės kankinių atminimui”.

Redakcija

KUNIGAS VACLOVAS BALSYS

Gimė 1905 m. rugpjūčio 4 d. Stoškų kaime, Žvirgždaičių valsčiuje, Šakių apskrityje. Matildos ir Saliamono Balsių religingoje daugiavaikėje šeimoje Vaclovas buvo penktas vaikas. Mokėsi Pavengrupių pradinėje mokykloje, Kudirkos Naumiesčio progimnazijoje ir Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje. 1922 m. įstojo į Gižų kunigų seminariją. 1927 m. įšventintas kunigu. Toliau studijas tęsė Kauno Vytauto Didžiojo universitete, gavo teologijos mokslų licenciatos laipsnį. Lankėsi Amerikoje.

1931 m. paskirtas vikaru K. Naumiesčioje, paskiau kapelionu Suvalkų Kalvarijos, vėliau Marijampolės mokyklose. Kun. V. Balsys buvo linksmo būdo, greit susidraugaudavo su vietos jaunimu. Visų jį pažinusiųjų atmintyje išliko kaip puikus žmogus, geras kunigas.

1936 m. paskiriamas į Lankeliškių parapiją klebonu. Čia jis klebonauja iki 1941 m. lemtingosios birželio 22 dienos, kai buvo žiauriai nukankintas.

Artimieji norėjo paimti ir palaidoti į gimtąją Žvirgždaičių parapiją, tačiau, kaip buvęs Lankeliškių parapijos kelbonas, buvo palaidotas savo parapijos bažnyčios šventoriuje. Tik 1966 m. kankinio palaikai jo sesers pageidavimu buvo perkelti į K. Naumiesčio kapus, kur ir šiandien ant jo kapo nevysta gėlės.

KUNIGAS JUSTINAS DABRILA

Gimė 1905 m. kovo 15 d. Vilkaviškio apskrityje ir valsčiuje, Našiškių kaime. Vidurinį mokslą išėjo Marijampolės ir Vilkaviškio gimnazijose. 1920-1926 m. mokėsi Vilkaviškio kunigų seminarijoje Gižuose, o 1927-1928 m. Lietuvos universiteto teologijos-filosofijos fakultete. Kunigu įšventintas 1928 m. Tapęs kunigu, įstojo į Jėzuitų ordiną ir tęsė mokslus Olandijoje bei Romoje. Romos Gregorianum universitete įsigijo filosofijos daktaro laipsnį. Dėl ligos pasitraukė iš jėzuitų ir nuo 1935 metų rudens

buvo Vilkaviškio gimnazijos kapelionas, o nuo 1936 m. — ir kunigų seminarijos profesorius, o vėliau — jos dvasios tėvas.

1935 m. prie Katalikų Veikimo centro jis įsteigė pedagoginį kino teatrą ir išleido daug nejudomųjų filmų su atitinkamomis paskaitomis. 1936 m. pagamino ir M.K. Čiurlionio filmą iš 90 paveikslų. Bendradrabiavo “Tiesos kelyje”, “XX amžiuje”. 1936 m. išspausdino savo dainų rinkinį “Vai lėkite dainos”.

Kai 1941 m. birželio mėn. 22 d. svečiavosi Lankeliškio klebonijoje, buvo kartu su kitais dviem kunigais suimtas ir žiauriai nužudytas Budavonės miške. Palaidotas Alksnėnų bažnyčios šventoriuje. Kun. J. Dabrilos atminimas ir dabar gyvas žmonių atmintyje. Prie jo kapo tikintieji ateina pasimelsti ir kai kurie tvirtina sulaukią malonių.

KUNIGAS JONAS PETRIKA

Gimė 1885 m. balandžio 13 d. Šakių apskrityje, Būblelių kaime, gausioje aštuonių vaikų ūkininko šeimoje. 1908 metais baigęs Seinų kunigų seminariją, įšventintas kunigu. Dirbo įvairiose parapijose. Pirmojo pasaulinio karo metu pasitraukė į Rusijos gilumą, kur teikė religinius patarnavimus čia karo audros nublokštiems lietuviams. Po karo grįžta į Lietuvą, dirba kapelionu Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje. Čia dėstė ne tik tikybą, bet vėliau ir prancūzų kalbą. Dirbo su skautais ir ateitininkais. Už skautišką veiklą buvo apdovanotas Lelijos ordinu.

Kun. Petrika buvo uolus, kultūringas, elegantiškas kunigas; mokėjo keletą kalbų, mėgo meną, muziką, skambino fortepijonu.

1940 m. iš mokyklos buvo atleistas. Atvykęs į Lankeliškį, ėjo vikaro pareigas. 1941 m. birželio 22 d. buvo su kitais dviem minėtais kunigais nepaprastai žiauriai kankintas ir nužudytas.

Iš pradžių kun. Petrika buvo palaidotas Lankeliškių bažnyčios šventoriuje, bet po kelių savaičių jo palaikai perkelti į K. Naumiesčio kapus.

PARSIDAVĖLIAI IR HEROJAI

KUN. A. ŠEŠKEVIČIUS

1988 m. birželio 7 d. Gargždų kapinėse Laugaliuose su muzika be bažnyčios žmona palaidojo savo vyrą Stasį Stašinską, buvusį Tarpkolūkinės organizacijos darbininką, mirusį vėžiu, aprūpintą ligonių sakramentais. Ji norėjo velionį palaidoti su bažnyčia, bet paprašė Tarpkolūkinės organizacijos vadovybę paramos laidotuvėms. Toji vadovybė jai paaiškino: „Jei laidosi su bažnyčia, nieko neduosim, o jei be bažnyčios, tai gausi viską: karstą, mašiną, muziką ir kitką“. Vargo spaudžiama, apsisprendė laidoti be bažnyčios, tik užprašė mišias ir pakvietė kunigą pašventinti duobės atskirai, kad jis per laidotuves nepasirodytų. Taip ir padarė, ir abi pusės buvo patenkinotos...

Budavonės

Kankinių

Atminimui

*Neraudokit, pušelės, didvyrių! —
Tik per kryžių atgimsta širdis!
Užrūdiję sugirgždo jau vyriai —
Atbudimo diena jau arti:*

*Nužymės ji į ateitį kelią —
Jūsų kraujas radastom pražys...
Prie sugriautų sodybų jau želia
Ąžuolai — ateitis mūs graži.*

*Vyturiai jau Tėvynėn sugrįžo.
Iš Gulago ir vėlės sugrįš...
Atsities ir sumindžioti kryžiai,
Ir atversim į Laisvę duris.*

*Ar mokėsime dėkoti Kūrėjui,
Kad jau blaivos Tėvynės dangus,
Kad mūs akys išvysti suspėjo
Atgimimo pirmuosius daigus?!*

Ateistinė valstybė ir laikosi vergų prekyba: jei neisi su mumis — negausi darbo ir neturėsi duonos. Iš ko gyvensi? Juk mūsų rankose viskas... Ar nori badu mirti? Jei mokytojai, gydytojai, viršininkai ir bet kurie tarnautojai lankys bažnyčią, nustos vietos ir darbo pagal savo specialybę. Ką darys? Reikia gyventi, todėl reikia ir šokti, kaip ateistinė valdžia groja: išsižadėti bažnyčios ir tikėjimo bent išorinai. Tada patenkinti ir ateistai, ir parsidavėliai vergai.

Skelbiama religijos ir sąžinės laisvė, bet tegul mėgina moksleiviai ir studentai ja naudotis — tuoj ims persekioti, pašiepti ir grąsinti: neįstosi į universitetą, o įstojusis išlėks iš jo. Kur dėtis? Nori ar nenori, reikia pritaikyti ir vergiškai paklusti. Tada pirkliai patenkinti, nors vergai grandinėmis surakinti. Jei nori užimti šiltesnę vietą, būk partietis — gausi gerą butą, didesnę algą ir kitų privilegijų. Mes duodame tau, o tu duok mums! Mes tau duodame medžiagą, o tu atiduok mums save, savo tikėjimą, savo šeimą: tavo vaikai vaikščios linksmi su raudonais kaklaraiščiais, vyks į ekskursijas, tik ne į bažnyčias.

Rusai okupantai už šiltą vietą ir didesnę algą Lietuvoje surado daugybę parsidavėlių vergų. Iš jų sudarė ne tik aukščiausią tautos valdžią, bet ir visą valdžios aparatą visame krašte: vykdomuosius komitetus, miliciją, teismus, kolūkių transporto, pašto, finansų, prekybos, fabrių ir visų kitų įstaigų vadovybes. Okupantai tik iš tolo prižiūri, o jų nupirkti vergai vykdo visą okupaciją, savo uolumu dažnai pralenkdami net okupantus rusus: jie persekioja Bažnyčią, tikinčiuosius, prievarta visus įrašo į ateistines organizacijas, užkabina raudonus kaklaraiščius, verčia šnipinėti ir išdavinėti savo draugus, kad tik nieko nedarytų prieš tarybinę valdžią. Nors jie save laiko lietuviais, bet mielai įveda rusų kalbą net į vaikų darželius, į mokyklas ir į ki-

tas įstaigas. Tokie parsidavėliai lietuviai iš tolo draudžia Lietuvos vėliavą ir himną, nieko negalvodami apie savo gal netolimą kito-kią ateitį.

Bet tautos dauguma nepasiduoda okupantams, net aukoja savo laisvę ir gyvybę už tėvynę ir tautos laisvę. O, kad visi lietuviai būtų vieningi, bent kaip afganai, kitaip atrodytų mūsų šalis!

1988 m. „Moksleivio“ 5-ame numeryje klaipėdietė Justina rašė: „Yra žinoma, kad pas mus bažnyčia atskirta nuo valstybės, o mokykla nuo bažnyčios, ir tikėjimas nedraudžiamas. Tačiau pakanka užėti į bažnyčią, ir prasideda! O kas gi? Svarstymai klasės susirinkimuose, klausinėjimas, kaip mes, komjaunuoliai, galėjome po bažnyčią trainiotis. Taip būna ne tik mums, moksleiviams, bet ir suaugusiems. Prieš kelerius metus mirė mano senelis. Mes jį laidojome su bažnyčia. Į bažnyčiąėjau aš, mano mama, visa giminė. Mano mama komunistė. Po laidotuvių darbe mamos klausia, kodėl jiėjusi į bažnyčią, suprantate, ją kažkas pastebėjo. Akivaizdu, bet neįtikėtina; čia jau buvo per daug!

Ir dar: kodėl mokyklose dėstomi ‘Ateizmo pagrindai’? Mes ne visi ateistai, tai kam mums tuos pagrindus kiša? Kas iš jų? Jeigu žmogus tikintis, jis savo nuomonės nepakeis. Mes jau suaugę, turime savo požiūrį. Užuot mokėsi ateizmo pagrindų, geriau pakalbėtume apie bendravimo kultūrą, tai būtų naudos.

Aš nešioju grandinėlą su auksiniu kryželiu. Auklėtoja reikalauja, kad jį paslėpčiau ar nusiimčiau, nes taip netinka moksleivei”.

Tai va, kaip parsidavėliai vergai stengiasi ir kitus pavergti.

Šiais metais gegužės mėnesį iš raudonosios armijos į Kretingą grįžo Antanas Steponavičius, kuris pirmiau patarnaudavo mišiose. Kai Murmanske sužinojo, kad jis tikintis, kareiviai ir karininkai ėmė iš jo šaipytis ir jį persekioti, o jis drąsiai laikėsi. Kartą karininkai uždarė jį į atskirą kambarį ir reikalavo išsižadėti tikėjimo. Kai jis tvirtai

laikėsi, ėmė jį daužyti ir vis klausė, ar atsižada. O jis vis kartojo, kad tiki ir tikės, nors jį užmuštų. Ir mušė tol, kol jis neteko sąmonės.

Kartą jis gavo laišką su šventu paveiksluku. Laiškus armijoje tikrina Karininkas sušaukė kareivius, o Antaną pastatė į jų vidurį, padavė laišką, liepė išsiimti paveikslėlį ir visų akivaizdoje suplėšyti. „Aš esu tikintis, to nedarysiu”, atsakė Antanas. Karininkas ir kareiviai tyčiojosi iš jo. Karininkas dar kelis kartus liepė plėšyti, bet Antanas drąsiai atsakė, nors pašaipos nuolat pylėsi. Kai nieko nelaimėjo, karininkas pasiūlė dieną apsigalvoti. Paskui vėl sušaukė kareivius ir vėl reikalavo suplėšyti šv. paveikslėlį. Grasė mušti. „Nors ir užmušit, neplėšysiu, nes esu tikintis!” Vėl visi šaipėsi, niekino. Karininkas paskutinį kartą įsakė suplėšyti. „Ne!” — atkirto Antanas. Visi ėmė tiesiog staugti. Karininkas įsakė nutilti ir garsiai tarė: „Matot, jis yra herojus, kaip tvirtai jis laikosi savo įsitikinimo! Ir jūs būkite tokie!” Priėjęs jį apkabino ir pabučiavo su ašaromis akyse...

Tai pavyzdys visiems lietuviams, kaip reikia priešintis ateistinei vergovei. O, kad lietuviai taip heroiskai stotų už Dievą ir Tėvynę, Lietuva būtų laisva!

Gargždai, 1988.10.16

■ Kryžių kalnas Lietuvoje tvarkomas. Tam tikslui sudaryta speciali komisija, į kurią įeina ir Meškuičių parapijos klebonas kun. Alfredas Vanagas, taipgi Šiaulių Šv. Petro ir Šv. Povilo bažnyčios dekanas kun. Kleopas Jakaitis. Kalne uždrausta daryti kasinėjimus. Siekiant dvasinės rimties, uždrausta bet kokia prekyba, išskyrus devocionalijas. Sutvirtinti takai, įrengti laiptai. Problema su Kulpės upe, kuri teka pro Kryžių kalną, pilna Šiauliuose nuleidžiamų taršalų ir dvokianti. Planuojama ją nukreipti į senąją vagą. Nuo Šiaulių-Rygos kelio bus išvestas kelias į Kryžių kalną, išlietas asfaltu, nuspręsta įrengti automobiliams statyti aikštę.

TOLERANCIJA KITAIP MANANČIAM

LEONAS JUOZAPAVIČIUS

Tolerancija yra priešingos nuomonės, įsitikinimo ar pažiūros gerbimas. Gyvenime vyksta daugybė įvairių politinių, socialinių, religinių, visuomeninių ir kitokių reiškinių. Žmonės skirtingai žiūri ir savaip juos supranta. Priklausomai nuo to, kaip tie reiškiniai yra vertinami, ir susidaro skirtingos žmonių nuomonės. Tas nuomones galima suskirstyti į dvi grupes:

1. Neesminės, t.y. mažareikšmės, neturinčios kokios nors įtakos politiniame, ekonominiame ir visuomeniniame žmonių gyvenime.

2. Esminės, t.y. svarbios, nuo kurių įgyvendinimo ar neįgyvendinimo priklauso ne tik valstybės politinė santvarka, materialinė gerovė, religijos laisvė, visuomeninė veikla, bet ir žmonių tarpusavio santykiai.

Pirmajai grupei būtų priskirtinos nuomonės, kurios dažniau pasireiškia privačiuose pokalbiuose, šeimoje, atskirų būrelių diskusijose ir pan. Teko girdėti, kaip du pašnekovai reiškė skirtingas nuomones dėl parduoto namo vertės. Nors tas namas buvo trečio asmens, tad jiems buvo visiškai nesvarbu, už kiek tą namą pardavė.

Yra tam tikra grupė žmonių, kurie mėgsta pareikšti savo nuomonę visur ir visada. Pasibaigus koncertui, dar neišėjus iš salės, tuojau pasigirsta nuomonė, kad tas solistas nepatinka. Paklausus kodėl, nieko negali atsakyti. Panašiai pareiškia savo nuomonę knygos skaitytojas, sakydamas, kad tą knygą neverta skaityti, bet vėl neįstengia pasakyti, dėl ko jis taip mano: ar nepatinka siužetas, stilius, personažai, o gal pats knygos autorius. Kai kurie parodų lankytojai labai smarkiai kritikuoja meno kūrinius. Bet vertinti ir kritikuoti meno kūrinius gali tik tie, kurie yra studijavę meną, šios srities specialistai.

Pasitaiko ir tokių nuomonių, kai žmona, eidama į kokį nors renginį, pasirenka ryškių spalvų suknelę ir, priėjus prie veidrodžio, išgirsta vyro balsą, jog ji neturinti jokio skonio, pasirinkdama drabužius. Žinoma, yra įvairių madų ir, kaip sakoma, dėl skonio nesisiginčijama. Bet blogiausia yra tai, kad vyras tą savo nuomonę skleidžia visur, kur tik gali, nors pats nesugeba net kaklaraiščio prisiderinti prie švarko. Tokios rūšies nuomonės, žinoma, nėra reikšmingos, ir į jas nereikėtų kreipti dėmesio. Tačiau antrosios grupės nuomonės yra svarbios, jeigu jos yra daugumos žmonių pripažintos.

Mes savo lietuviškame gyvenime turime daug organizacijų, klubų, bendruomenių, politinių bei kultūrinių institucijų. Jų veikloje svarbią vietą užima suvažiavimai, minėjimai, susirinkimai ir kitokie susibūrimai. Susirinkimų metu yra puikiausia dirva diskusijoms, klausimams, pasiūlymams, skirtingų nuomonių pareiškimams. Dalyvaujant tokiuose susirinkimuose, tenka pastebėti, kad tarp tvirtų ir gerų nuomonių kai kurie asmenys pareiškia savo nuomonę, neturėdami tikrų žinių arba nepadarę nors trumpos analizės tuo klausimu. Tokią nuomonę jie susidaro dėl tam tikrų išorinių aplinkybių. Jie taip daro dėl to, kad atkreiptų į save dėmesį spaudoje, susirinkime ar tik privačiame pokalbyje. Tokiais atvejais, pradėjus tuo klausimu diskusijas, žmogus paprastai pasimeta ir neturi jokių argumentų tai nuomonei pagrįsti. Taip atsitinka dėl to, kad per mažai įsigilina į kai kuriuos gyvenimo aspektus ir yra nepakankamai kompetentingas tam tikruose dalykuose, jis ima ginti savo nuomonę abstrakčiai. Užtuot pripažinus savo neteisingą nuomonę, ima tvirtinti, kad jis teisus, nenorėdamas nusileisti ir atsisakyti savo asmeniškų ambicijų.

Dažnai nuomonė būna nepakankamai gerai suformuluota, blogai išreikšta, todėl daugeliui darosi nesuprantama. Jos pareiškėjas, tik vienas žinodamas, ką turi mintyje, pradeda rodyti neigiamas emocijas ir tokiu

būdu prasideda ginčai dėl nuomonių skirtumo. Gal dažniausiai tų nuomonių skirtumo ir nebūna, bet nevykęs išsireiškimas, arba klausytojų nesupratimas, kas buvo pasakyta, iššaukia tikrą audrą.

Čia būtina pabrėžti pirmininkaujančio vaidmenį. Kokios nors organizacijos ar susirinkimo pirmininkas, nors būtų ir išsimokslinęs, ir geras organizatorius, patyręs vadovas, bet jis negali būti visų pasaulyje esančių reiškinų žinovas. Jeigu jis tuo metu užima svarbią poziciją, tai dar neturi manyti, jog visi privalo sutikti su jo nuomone. Kadangi jis yra pirmininkas, tai dažnai „ima viršų“, pasinaudodamas savo padėtimi, ko neturėtų būti. Kito nuomonės netoleravimas kartais gali iššaukti neapykantą pašnekovui.

Dažnai nepasitenkinama tik pasakymu, kad oponentas pasilieka prie savo nuomonės, bet netgi jaučia asmenišką pyktį pašnekovui. To reikėtų visiškai vengti, nes tai ardo ne tik kai kurių organizacijų normalią veiklą, bet ir asmeniškų žmonių tarpusavio ryšius. Nereikia pamiršti, kad nuomonės pareiškimas turi dar ir moralinę pusę.

Toleruoti kito nuomonę tai nereiškia sutikimo vykdyti tą nuomonę arba pritarimo tos nuomonės sąvokai, bet, reikalui esant, duoti jai tolimesnę eigą (pvz., pateikti balsavimui, pakartotinam aptarimui, papildomam patikrinimui ir pan.).

Galime pažvelgti į spaudoje skelbiamas tris nuomones nusikaltėlių baudimo klausimu: 1. nusikaltėliams už žmogaus nužudymą reikia skirti mirties bausmę; 2. skirti mirties bausmę tik tada, kai nužudomas savo pareigas einantis policininkas, pvz., kovodamas su narkotikų pirkliais; 3. visiškai smerktina mirties bausmė, nes tai yra antihumaniškas veiksmas.

Norėčiau pareikšti nuomonę, kad nėra pasaulyje valstybės, kurios vyriausybė rūpintųsi paprasta žmogaus gerove. Mano oponentas tuojau gali sušukti, kad tai netiesa. Ir pasakys, kad Amerikoje žmonėms yra geriausia gyventi. Taip, palyginus su kitomis

valstybėmis, tikrai taip yra, bet pagal Amerikos pragyvenimo standartą valdžios rūpinimasis gyventojų gerovės kėlimu yra per menkas. Gyvename kalbų ir pažadų, bet ne darbų amžių. Mėginsiu pagrįsti šią nuomonę. Žmonės, patekę į valdžią, įklimpta į politines machinacijas, korupciją, užkulisines intrigas, pinigų grobimą, lėbavimą. Jie neturi laiko galvoti apie paprastą žmogų, nors viešai pasirodo nepaprastai nuoširdžiais žmonių interesų gynėjais. Štai šiandien turime mokėti didelius pajamų mokesčius; labai pakėlė nekilnojamojo turto mokesčius; su valdžios pritarimu pabrango namų išlaikymo išlaidos. Valdžia jokių būdu nenori sutvarkyti milžiniškų ligoninės ir kitų medicininio aptarnavimo išlaidų; pensijas padidino tik 4%. Pensininkai turi iš savo pensijos mokėti padidintus medicinos apdraudos mokesčius. Valdžia skiria komunistinių kraštų stiprinimui milžiniškas sumas (pagal Lendlizo programą, Sovietų Sąjunga gavo iš Amerikos 11 milijardų dolerių, iš kurių iki šiol negrąžino nė vieno dolerio).

Mums, lietuviams, labai svarbią reikšmę turi tragiškas Lietuvos nepriklausomybės netekimas. Beveik neįmanoma suprasti, kad atsiranda vienas kitas sukomunistėjęs lietuvis, kuris aiškina, kad patys lietuviai nuvertė jiems nepageidaujamą vyriausybę ir prašė Maskvą, kad priimtų Lietuvą į Sovietų Sąjungos sudėtį. Tokios nuomonės jokių būdu negalima toleruoti, nes tai aiški netiesa, skleidžiant komunistinę propagandą. Yra aiškus ir tikras faktas, kad Lietuva to niekad nesiekė, kad ji buvo okupuota, prievarta įjungta į Sovietų Sąjungą. Negalima būti abejingam klaidinančiai nuomonei, liečiančiai tautos ar atskirų asmenų gyvybinius interesus.

Šiandien mes labai susirūpinę tolimesniu okupuotos Lietuvos likimu, kuris priklauso nuo Kremliaus valdovų siekimų ir norų. Žinodami Maskvos grobikų tikslus, mes negalime susižavėti amerikiečių spaudoje pasirodžiusiu Gorbačiovo garbinimu ir viso-

kiais patarimais bei siūlymais gelbėti Sovietų Sąjungą iš ekonominės krizės.

Prieš pusantrų metų savo viešoje paskaitoje esu pareiškęs nuomonę, kad netrukus Gorbačiovo likimas bus toks pat kaip Chruščiovo. Šiame rašinyje nors keletą žodžių apie tai. Vidaus politikos srityje Gorbačiovas neduoda gyventojams visiškų politinių laisvių. Jis griežtai reikalauja, kad krašte dominuotų tik viena komunistų partija, o prie vienos partijos sistemos negali būti demokratinių reformų. Ten yra sukurta partijos diktuojama ir kontroliuojama tikrai kvaila ir supainiota rinkimų sistema. Gorbačiovas pasiglemžė prezidento vietą. Spaudos cenzūros palengvinimas ir pomirtinė aršių komunistinių veikėjų, visokių Bucharinų, Tuchačevskių, rehabilitacija yra aiški Gorbačiovo politinė butaforija.

Klaidinga yra amerikiečių spaudos nuomonė, kad Gorbačiovas yra puikus politikas. Buvęs kombainininkas, baigęs juridinius mokslus Maskvoje (pagal komunistinės sistemos jurisprudenciją) neturi jokio politinių mokslų išsilavinimo ar bent praktinio patyrimo šioje srityje. Baigęs mokslus, užėmė įvairias vietas partinėje biurokratinėje hierarchijoje. Tad koku būdu jis galėjo staiga pasidaryti geru politiku? Jis yra pasidaręs tik diktatoriumi.

Pagrindinis Gorbačiovo perestroikos tikslas yra gelbėti visiškai sugriuvusią krašto ekonomiką. Iki šiol jis neleidžia privačios gamybos priemonių nuosavybės, laisvos rinkos, neatsisako nuo kainų nustatymo iš viršaus. Žmonės, ypač žemdirbiai, netiki jo pažadais ir nenori nuomoti žemės, kurią jis siūlo ilgalaikiai nuomai. Per paskutinius trejus metus Gorbačiovas davė žmonėms ne maisto produktus, bet maisto korteles. Pagaliau kaip gali tokios imperijos valdovai pakelti šalies ekonomiką, neturėdami tvirtu piniginiu vienetu, nes rublis neturi jokios vertės! Iki šiol Sovietų ekonomija galutinai nesubyrėjo tik dėl Vakarų valstybių milijardinių kreditų.

ZENTA

AUTOPORTRETAI

Gorbačiovas prarado politinę kontrolę krašto viduje. Juk net į savo “broliškas” respublikas įvedė tankus (Armėnija, Azerbaidžanas).

Gyventojų, ypač jaunimo, religinis ir tautinis atgimimas sudaro milžinišką pavojų stalinistams, partijos ir valdžios biurokratams, kurių visoje Sovietų Sąjungoje yra 17 milijonų. Tai stipri opozicinė jėga, kuri atkeršys Gorbačiovui už jo glasnost. bet lemiamą vaidmenį Gorbačiovo nuvertimo procedūroje suvaidins armijos generalinis štabas ir KGB, kurių aukštieji karininkai nepalaiko Gorbačiovo.

Nors ir skaudu paminėti, bet aiškiai matyti, kad okupuotoje Lietuvoje šiuo metu vyksta Maskvos šachmatų žaidimas. Pradžioje leidžiama eiti pėstininkams, bet Kremlius neleis nueiti pėstininkui iki paskutinės linijos ir jį numuš, kad negalėtų pasistatyti valdovės — nepriklausomybės, nes totalitarinės komunistinės valstybės okupacinis režimas nepripažįsta ne tik pralaimėjimo, bet ir lygiųjų.

Kokio gyvenimo susilauks lietuvių tauta po Gorbačiovo nuvertimo, sunku šiandien pasakyti. Tačiau viena aišku, kad lietuvių tauta turės kentėti toliau, tik tos kančios bus mažesnės kaip Stalino laikais.

Tai vis nuomonės. Jos nepretenduoja į neklaidingumą, bet vertos padiskutuoti. Mes turime toleruoti tik tokią nuomonę, kuri pagrįsta tvirtais argumentais, paremta gyvenimo tikrove arba atskirais įvykių faktais.

TENISONAITĖ AUTO PORTRETAI

autoportretas II

*Kai skaitau tavo laišką,
mano akyse atsispindi žodžiai,
kaip vandeninių dažų arabeska,
ir nuo mano minčių stogo
nuplauna liūdesio lašus.*

*Aš statau nematomas pilis,
kur tarp žiemos ir vasaros
auksinis lietus pakelia
bures iš žvaigždžių ir,
bandydamas paslėpti tamsiai
mėlyną tylą,
kas rytą grįžta į apleistą sodą.*

*Mano ranka paišytas saulėrodis
vejasi stiklo kalnus įsauly.
Iš mano rašto krinta keisti ženklai.
Ir veltui bandau išbraukti tą
pilką jūros liniją, ar atminti
sapną tarp dviejų minčių.*

Ar tiki dalykais, mintimis ir jausmais?

Užmik, ir nieko nebelieka.

Poetai rašo tai, kas jau seniai

buvo rašyta: Kruvinos Širdies

Testamentą.

Ugnies Žemėlapi. Degančių Jūrų.

Taikos Relikvijas. Dienų Nuovargį.

Mintys suskaldo Dievą...

Kai sapnuoju pavasarį,

mano šešėlis vejasi senus žodžius.

Tarp žodžių slepiasi tai, ko

nenoriu parodyti veidrodžiui.

Bet aš tiek daug pamiršau...

Žiema ir vasara nuskęs,

palikdama pasidalinti

bespalvį vėjo palikimą...

autoportretas III

Medžių lapai sijoja šviesą.

Juokiasi saulė...

Aš laiškų neberašau

ant šilkinio popieriaus.

Neberašau eilėraščių apie rožaus gėles,

arba rožinius paukščius

su auksinėmis akimis...

Dienos miršta vienos,

kaip muilo burbulai.

Mano namai vadinasi ruduo,

kuriuose švelniai žaidžia lietus,

kuriuose didinga pasaka

pavirsta vienatvės aidu.

Neberašysiu laiškų ant sniego...

Kuo dabartinis jaunimas labiausiai domisi

Ramunė Kubiliūtė

Keičiasi pasaulis, bet ar iš tikrųjų keičiasi žmonės? Paklausk vyresnio amžiaus asmens, kuo jis domėjosi, kai buvo jaunas. Atsakymas bus labai girdėtas. Jam rūpėjo meilės reikalai, draugai, ateitis, gal ir šeimos reikalai. Ar rūpėjimas ir susidomėjimas yra tas pat — tai įdomus klausimas. Kai kuriais atvejais — taip, kai kuriais — ne.

Susidomėjimas reikalauja laiko, pasišven­timo ir žinojimo, kuo domėtis. Dabartinis jaunimas skiriasi nuo kitų laikų jaunimo tik tuo, kad jo pasaulis kitoks. Jo kasdieninis gyvenimas yra apsuptas įvairių užsiėmimų, intrigų, išsi­blaškymų, progų ir pagerėti, ir pablogėti.

Jaunuolis, žiūrint į jo amžių, gali būti gimnazistas ar universiteto studentas, gali būti jaunas darbininkas ar profesijos žmogus. Aišku, kad gimnazistas domėsis vienais dalykais, o universiteto studentas kitais; tas pat pasakytina apie paprastą darbininką ir kokios nors profesijos asmenį.

Muzika, atostogos, video ar filmai, pramoginiai išsi­blaškymai, sportas — tai vis įdomūs užsiėmimai („hobbies“). Jais galima lengvai domėtis. Jiems galima išleisti nemažai pinigų ir praleisti daug laiko. Jais gali domėtis vienas asmuo arba su grupe. Iš jų galima ir pragyventi, pvz., esant filmų kritiku, kelionių agentūros tar­nautoju ir pan.

Jaunimas domisi ne vien pramogomis. Pvz.,

dabartinis mūsų išeivijos jaunimas domisi įvy­kiais Lietuvoje, Lietuvos jaunimu. Jis domisi sa­vo šeimos praeitimi — savo šaknimis, savo pro­seneliais. Aišku, kad studijuojantis jaunimas domisi mokslu, įvairiais projektais, filosofinėmis problemomis. Žinoma, kad ne visi tais pačiais da­lykais domisi.

Kai kurie jaunuoliai gal domisi tokiais da­lykais, kuriuos mes vadiname ydomis, kurie žmo­gų veda blogais keliais, pvz., alkoholis, narko­tikai ir pan.

Mokykloje mes išmokome asmenuoti: geras, geresnis, geriausias; blogas, blogesnis blogiau­sis. Ar galima ir žmogaus domėjimąsi panašiai asmenuoti: kuo domisi, kuo labiau domisi, kuo labiausiai domisi? Nustatyti tokią domėjimosi skalę būtų sunkus, o gal ir visai neįmanomas uždavinys.

Klausti jaunuolį, kuo jis labiausiai domisi, gal būtų per daug privatus klausimas, į kurį jam būtų nepatogu atsakyti. Galbūt jaunuolis šiuo klausimu nenorėtų pasidalinti nei su savo drau­gais, nei su tėvais.

Jaunimas domisi tuo, kas teikia džiaugsmo, pasitenkinimo, pagyrimo. Domėtis koku nors vienu dalyku gal nebūtų gerai, tokiu būdu žmo­gus taptų siauras, be platesnio akiračio.

■ Jonas Paulius II spalio 20 d. Šv. Petro bazi­likoje pakonsekravo vyskupu kun. Tada Kondratavičių, apaštališką administratorių Minsko vyskupijai Gudijoje. Jis yra lotynų apeigų, baigęs mokslą Kauno kunigų seminarijoje, ėjęs vikaro pareigas Šv. Teresės ir Aušros Vartų parapijose Vilniuje.

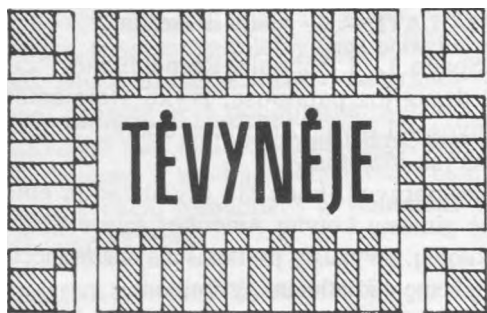
■ Latvijos vyriausybė sutiko, kad būtų vėl leidžiamas žurnalas „Katolu dzive“ — Katalikų gyvenimas, dabar — 50.000 tiražu.

■ Į Lietuvos Helsinkio grupę priimtas kun. Edmundas Paulionis, 34 m.

■ Vilniuje tikintiesiems grąžinama Šv. Jono bažnyčia.

■ Visoje Lietuvoje birželio 14 d. skambėjo varpai, primindami išvežtuosius į Sibirą.

■ Lietuvoje žygyje nuo Vilniaus iki Žemaičių Kalvarijos (350 km) pastatyta 30 kryžių.

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

ATIDENGTA PAMINKLINIS AKMUO

28 d. spalio netoli Maišiogalos, ten kur kadaise ėjo demarkacinė linija tarp lenkų okupuoto Vilniaus krašto ir Lietuvos, atidengtas paminklinis akmuo ir pasodinta ažuolų giraitė. Tegul jie aiškins primins, koks nelengvas buvo senelių ir tėvų kelias į tautos šventovę - Gedimino miestą. (Tiesa)

MUZIEJUS BUVUSIAM DVARE

Buvusiuose Pakruojo dvaro rūmuose, respublikinės reikšmės architektūros paminkle, įsikūrė ekslibristų ir knygos grafikos muziejus. Jame renkami ir propaguojami lietuviškų knygų ženklai bei knygų grafika. Muziejaus įkūrimo iniciatorius ir tvarkytojas Jonas Nekrašius ir rajono kultūros skyriaus vedėjas Alfredas Šimkus. (Tiesa)

ELEGIŠKA RUDENS MOZAIKA

Tokio saulėto ir šilto rugsėjo, pasirodo, nebūta keturias dešimtis metų. Vilniuje kiekviename kampe bobutės pardavinėjo obuolius, o spaudos kioskuose pūtėsi rietuvės nebeišperkamu laikraščių. Juos leido kas tik panorėjo. (Švyturys)

... Pasirodė pirmieji Lietuvos sąjūdžio laikraščio "Respublika" numeriai. Šiemet jis buvo leidžiamas dukart per savaitę, o 1990 metais taps dienraščiu. (Ten pat)

... Giltinė iš užterštų marių šliaužia į Kuršių Neriją. Dyla, garma į vandenį unikalios kopos, nitrinėmis piktžolėmis (ten, kur kaip sidabrinės žvaigždės žibėjo į Raudonąją knygą įrašytos pajūrinės zundros, miniatiūrinės gubijos) užželia palvės. Rūgsta pamario raisteliai, pavirsdami

dvokiančiom balom. Sūrus jūrų vanduo per potvynius persirita kiton Nerijos pusėn... Klaipėda marios nuo žmonių akių užblokavo daugybe ekologiškai nešvarių įmonių. Iškilio grėsmė, kad Nida, Juodkrantė, Pervalka ir uostamiestis neturės gėlo švaraus geriamojo vandens. Kuršių marių pakrantėse miršta medžiai. Miršta stovėdami, užnuodyti, negyvų vandenų paplauti... (Ten pat)

KINŲ KALBOS KURSAI VILNIUJE

Spalio 19 d. Vilniuje pradėjo veikti kinų kalbos kursai. Juos suorganizavo Mokomasis centras, neseniai atsiskyręs nuo "Žinijos" draugijos. Kursams vadovaus ir juose dėstys Irina Šleikienė. Ji baigė Valstybinį Tolimųjų Rytų universitetą. Vladivostoke. Ji laisvai skaito ir kalba kiniškai. Ji sako, kad jai būtų labai gaila, jei jos žinios prapultų, nes darbo pagal specialybę Lietuvoje negavo.

Besilankantys Lietuvoje kinai domisi Lietuva, verčia lietuvių rašytojus, žinoma, iš rusų kalbos. Jie norėtų užmegzti artimesnius ryšius su lietuviais. Malonu būtų, kad šiuos kursus paremtų Vilniaus universitetas. Kinų kalbos mokymasis nepanašus nė į vienos Europos kalbos, nes reikalauja intensyvaus pradinio darbo. Preliminariniais duomenimis, kursuose bus apie penkiolika žmonių. (Komj. tiesa)

TAUTINĖS DAINŲ ŠVENTĖS BELAUKIANT

Spalio 18 d. į pirmąjį posėdį buvo susirinkęs XIII Lietuvos tautinės dainų šventės organizacinis komitetas. Posėdyje buvo patvirtinta šventės data — XIII Lietuvos tautinė dainų šventė įvyks ateinančiais metais liepos 5-8 dienomis. Pirmąją dieną Lietuvos parodų centre bus atidaryta liaudies meno paroda, o vakare Vilniaus senamiestyje į tautinį vakarą susirinks folkloriniai ansambliai. Per kitas tris dienas bus Kalnų parke surengtas dainų ir šokių ansamblių vakaras. "Žalgirio" stadione — šokių diena, Vingio parke — dainų diena. Žiūrovai galės pasigėrėti visų Lietuvos etnografinių regionų dainomis, šokiais, drabužiais.

Kaip informuoja Lietuvos kultūros ministras Dainius Trinkūnas, šventei ruošiasi arti pusantro tūkstančio chorų, šokių kolektyvų, pučiamųjų orkestrų, folkloro, dainų ir šokių ansamblių bei kitų kolektyvų. Taip pat laukiama svečių — lietuvių meno kolektyvų iš JAV, Kanados, Australijos, VFR, Lenkijos, kaimyninių respublikų. (Komj. tiesa)

Sibiro tremtinio laidotuvės Lietuvoje

MENINIO LAVINIMO CENTRAS

Kaune spalio 24 d. Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės muziejuje darbą pradėjo meninio lavinimo centras.

Šis muziejus — vienas iš turtingiausių Pabaltijyje. Jo fonduose saugoma apie 300 tūkstančių profesionaliosios ir liaudies dailės kūrinių. Čia Prancūzijos, Italijos, Belgijos, Nyderlandų ir kitų Vakarų Europos šalių dailininkų kūriniai. Didžiulė liaudies meno kolekcija: medžio skulptūros, tekstilė, keramika. Per metus muziejų ir jo filialus aplanko apie milijonas žmonių.

Muziejaus lobiai taps savotiška naujo centro materialine baze. Ekspozicijose rodoma tik nedidelė dalis turimų meno kūrinių. Centro lankytojai galės susipažinti ir su fonduose saugomomis meno vertybėmis, išgirsti apie jas kvalifikuotų specialistų komentarus. Bus rengiami susitikimai su dailininkais, lankomos jų dirbtuvės.

Pirmaisiais veiklos metais veiks tautodailės, Rytų meno ir kiti skyriai. Norintieji susipažinti su piešimo ir kompozicijos pagrindais kviečiami į dailės studiją.

Centre kuriamos taip pat ir vaikų grupės 7-10 metų amžiaus. Jų programoje tapybos ir piešimo valandėlės, pažintis su meno istorijos ir estetikos pagrindais.

Dalyvauti centro veikloje norą jau pareiškė daugiau kaip du šimtai kauniečių — suaugusių ir vaikų. (Tiesa)

ALMA LATINA — nauja draugija

Spalio 12 d. Vilniuje, Respublikinės „Žinijos“ draugijos patalpose, įvyko steigiamasis Lietuvos - Lotynų Amerikos draugijos „Alma Latina“ susirinkimas.

Iniciatyvos įkurti šią organizaciją ėmėsi grupė gimusių Lotynų Amerikos šalyse lietuvių palikuonių, atvykusių pastaraisiais dešimtmečiais į tėvų žemę nuolatiniam gyvenimui.

Draugijos įstatuose numatyta, kad tai bus savanoriška visuomeninė organizacija, vienijanti Lietuvos gyventojus, besidominančius Lotynų Amerikos kultūra, ispanų arba portugalų kalbomis, suinteresuotus Lietuvos ir Lotynų Amerikos įvairių ryšių plėtojimu. (Tiesa)

LIETUVOS KANČIŲ MEMORIALAS: PIRMIEJI ŽINGSNIAI

Spalio 10 d. Lietuvos architektų sąjungos salėje atidaryta paroda projektų, kurie pateikti Lietuvos kančių memorialo konkursui. Konkursinių projektų paroda veiks mėnesį. Savaitę prieš ją uždarant, numatyta surengti visuomeninį projektų aptarimą, kuriame visuomeninės komisijos nariai dalyvaus kaip klausytojai. Numatyta septynios premijos.

Prie rodomų darbų yra atsiliepimų knyga, kurioje lankytojai kviečiami pareikšti savo nuomonę. (Tiesa)

LAPKRIČIO PIRMOJI IR GRUODŽIO DVIDEŠIMT PENKTOJI PASKELBTOS ŠVENČIŲ DIENOMIS

Pirmą karą pokario laikotarpiu Respublikos įstatyminiu aktu šv. Kalėdų diena paskelbta šventės diena. Šis įsakas priimtas, pageidaujant daugeliui Lietuvos gyventojų, kuriems šios dienos rimto susikaupimo, dvasinio atsinaujinimo dienos. Šios senos Lietuvoje tradicijos — pagarbiai paminėti Mirusiųjų pagerbimo dieną, taip pat švęsti Kalėdas - išsaugotos per daugelį įvairių prieštarų laikotarpių. Išsaugoti šias tautos tradicijas daug padėjo Bažnyčia.

Pastaraisiais metais gaunama nemažai pasiūlymų bei pageidavimų, kaip reikėtų sutvarkyti švenčių dienas, kalendoriniuose metuose. Siūloma Vasario 16-ąją padaryti valstybine švente, gegužės pirmąją sekmadienį — Motinos diena, birželio 14-ąją — Gedulo ir vilties diena ir kai

kurias kitas įvardinti tautos dienomis. Minint šias šventes, leisti darbo kolektyvams perkelti savaitgalio poilsio dienas. Kai kurios dabartinės valstybinės šventės nėra populiarios. Šventės diena kiekvienas nori būti gerai nusiteikęs, jausti dvasinį pakilimą ir bendrą susikaupimą. Tokių prasmingų švenčių respublikos gyventojams yra ne tiek daug. (Tiesa)

PAMINKLAS NKVD AUKOMS

1945-1953 metais Garliavos (Kauno raj.) poliklinikos pastate buvo įsikūręs liaudies gynėjų štabas, kuriame žiauriai kankindavo žmones. Išliko liudininkų, kurie visa tai matė, patyrė kančias ir patyčias. Iki pat šių dienų kabojo iškaba, bylojus apie čia gyvavusį NKVD štabą. Ilgai kovojus, iškaba buvo nuimta. Nutarta čia pastatyti paminklą NKVD aukoms. Prieš atidengiant paminklą, įvyks pamaldos Garliavos bažnyčioje. Prie paminklo, remdamiesi faktine medžiaga, kalbės ano meto įvykių liudininkai. (Komj. tiesa)

PAGERBTAS JURGIO ŠAULIO ATMINIMAS

Balsėnų kaime (Klaipėdos raj.) įamžinta Lietuvos nepriklausomybės akto signataro, filosofijos daktaro Jurgio Šaulio (1879-1948 atminimas. Spalio 14 d. čia atidengta skulptūra, kurią iš medžio išdrožė telšiškis liaudies meistras Vytautas Savickas.

J. Šaulio — visuomenės veikėjo, žurnalisto, diplomato, nuo 1939 m. gyvenusio ir mirusio Šveicarijoje — atminimą pagerbė gausus būrys pajūrio rajono gyventojų, svečių iš kitų Lietuvos vietovių. Prisiminimais pasidalijo likę gyvi Jurgio Šaulio artimieji, kaimynai.

Balsėnų kaimo ir apylinkės centro — Veviržėnų miestelio gatvės pavadintos Jurgio Šaulio vardu. (Komj. tiesa)

KAS VYKSTA LIETUVOJE?

“Tiesoje” duodamas pasikalbėjimas su Lietuvos KP CK pirmuoju sekretoriumi Algirdu Brazausku. Tarp kitko rašoma: “Klausimas, kuris šiandien jaudina visus: — Kas vyksta Lietuvoje? Mes mėginome sudaryti pirmųjų rudens dienų kroniką. Išėjo mozaikiškas, margas vaizdas. Kauno “Auda”, žinoma savo trikotažo gaminiais, išvažiavo į Leipcigą dalyvauti tradicinėje mugėje. Respublikoje vyko įvairių visuomenės jėgų ir

srovių mitingai ir susirinkimai, skirti TSKP CK pareiškimui dėl padėties tarybiniame Pabaltijyje. Atsirado Tarybų valdžios Lietuvoje gynimo komitetas. “Žalgirio” staklių gamykloje įvyko savotiška streiko repeticija, kurios motyvai mums pasirodė gana migloti. Trečią kartą nukeltas Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos sesijos laikas ir pats šis faktas įvairiai aiškintas, į Klaipėdą grįžo trys Lietuvos jachtos atlikusios žygį per Atlantą į Niujorką ir atgal. Šalčininkų rajonas pasiskelbė autonominiu lenkų rajonu. Partinėse organizacijose toliau vyko gyva diskusija dėl Lietuvos Komunistų partijos statuso. Rytais prie laikraščių kioskų išsiričiuodavo eilės — skaitytojai domėjosi, ką spauda praneša apie įvykius Respublikoje, ir, reikia pasakyti, tie pranešimai dažnai nesutapdavo su asmenine skaitytojų nuomone. Vietos spauda pasakojo, kaip baigias žemės ūkio metai. Be sutrikimų dirbo pramonės įmonės. Vienu žodžiu, normalus gyvenimas. Ir vis dėlto Pabaltijys šį rudenį visai šaliai tapo “karštuoku tašku”.

KATINAS BAZILIJUS IŠ RUKAINIŲ MIŠKO

Sekmadienį, spalio 15 d., Vilniaus sporto rūmuose vyko veislinių ir naminių kačių paroda, organizuota Vilniaus kačių klubo “Gyvūnija”. Parodoje dalyvavo katės, t.y. šeimnininkai su katėmis, iš Vilniaus, Kauno (beje, Kauno kačių mylėtojų klubas pirmasis Lietuvoje), Rygos, Leningrado. Visos “viešnios” tituluotos, užėmusios garbingas vietas miestų parodose. Parodoje galima buvo pamatyti įžymią Kiciulę — dešimtikilogramę gražuolę. Jos globėja pasakojo, kad kelių mėnesių Kiciulę ji parsinešė iš gatvės. Likimo ironija — dabar Kiciulė “įžymybė”.

Katinas Bazilijus — ne šiaip sau katinas. Jo istorija taip pat nepaprasta: jį — laukinį katiną, dabartinis jo šeimnininkas pagavęs Rukainių miške ir prisijaukinęs.

Pačia gražiausia parodos kate buvo pripažinta katė Rūta iš Rygos, pelniusi lankytojų simpatijas. Parodos Misteris — persų katinas, taip pat iš Rygos — “Axel Grauhaus”.

Žmonių susirinko daugybė. Prie bilietų ilgiausia eilė.

Vilniaus kačių mėgėjų klubo “Gyvūnija” pirmininkas Algis Davenis. Ketinama susijungti su Rygos ir Talino klubais ir kaip Pabaltijo asociacija įstoti į pasaulinę. (Komj. tiesa)

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Praėjusiais metais šiame skyriuje rašėme apie linksnių vartojimą, ypač apie jų vartojimo klaidas. Šiais metais turbūt rašysime apie prielinksnių vartojimą, bet šį kartą nutarėme šiek tiek pakalbėti apie kirčiavimą. Visi žinome, kad lietuvių kalbos kirčiavimas yra labai sunkus ir painus. Kažin ar surastume bent vieną lietuvį, kuris kalbėdamas nepadarytų jokios kirčiavimo klaidos? Žinoma, turėtų gerai kirčiuoti mūsų kalbininkai. Jie, be abejo, žino, kaip vieną ar kitą žodį kirčiuoti, bet kalbėdami, žiūrėk, ima ir ne taip sukirčiuoja kokį žodį. Na, bet ne apie juos čia norime kalbėti. Neminėsime nė paprastų, bemokslų piliečių (kurie kartais geriau kirčiuoja negu universitetus baigusieji inteligentai). Čia kaip tik galvoje turime mokslus baigusius inteligentus, visuomenės veikėjus, kurie dažnai skaito paskaitas, kalba per radiją ir pan. Jau kur kur, bet viešai kalbant, ypač per radiją ar televiziją, reikėtų stengtis beveik tobulai kirčiuoti. Juk taisyklingas kirčiavimas priklauso prie kalbos kultūros.

Aišku, kad čia nemanome plačiai apie kirčiavimą kalbėti, paminėsime tik keletą dažnai vartojamų žodžių, kuriuos didesnė mūsų visuomenės dalis netaisyklingai kirčiuoja, o tų žodžių kirčiavimas yra tikrai nesunkus. Norime pabrėžti, kad, sakydami “didesnė mūsų visuomenės dalis”, turime omenyje ne tik išeivijos lietuvius, bet ir gyvenančius Lietuvoje, ir net kalbančius per Vilniaus radiją. Štai tie keli žodžiai:

naikinti. Dauguma mūsų tautiečių sako

naikinti, naikina, naikinimas, sunaikino ir t.t. O juos reikia kirčiuoti: *naikinti, naikina, naikinimas, sunaikino...* Bažnyčiose per mišias nuolat girdime: *Dievo Avinėli, kuris naikini pasaulio nuodėmes...* (Taip pat ir kai kurie Vilniaus radijo kalbėtojai nuolat *naikina...*) Tad išmokime bažnyčioje sakyti: *Dievo avinėli, kuris naikini pasaulio nuodėmes...*

spausdinti. Čia vėl didelė dauguma mūsų tautiečių tiek ten, tiek čia klaidingai kirčiuoja *spausdinti*. Šio veiksmažodžio kirčiavimas labai lengvas, nes visose formose kirtis yra pastovus: *spausdinti, spausdina, išspausdino...* Taip pat ir iš jo padarytas daiktavardis yra ne *spausdinimas*, o *spausdinimas*. Tačiau įsidėmėtina, kad spausdinimo įstaiga yra ne *spauštuvė*, o *spauštuvė*, panašiai kaip *dirbtuvė*, *virtuvė*...

klausimas, klausimai. Šio veiksmažodžio kirčiavimas tai pat yra visuomet pastovus — kirtis visuomet tame pačiame skiemenyje: *klausimas, klausimai, klausimų, klausimams, klausimus, klausimais, klausimuose*. Vienaskaitoje šį veiksmažodį turbūt visi gerai kirčiuoja, bet daugiskaitoje — beveik visi blogai: *klausimai, klausimų, klausimams...* Žiūrėk, kokiam nors susirinkime po paskaitos ar pranešimo pirminkaujantis kreipiasi į klausytojus: *Ar yra klausimų?* Be abejo, turi būti: *Ar yra klausimų?* Šio žodžio kirčiavimas labai lengvas, nes kirtis niekad nesikeičia.

mašina. Šis žodis linksniuojamas ir kirčiuojamas taip, kaip *mergina*. Pvz.: *mergina, merginos, merginai, merginų...* — *mašina, mašinos, mašinai, mašinų...* Lietuvos kaime man niekad neteko girdėti kitaip kirčiuojamo šio žodžio, bet dabartinė mūsų visuomenė, ypač išeivijoje, beveik be išimties šį žodį klaidingai kirčiuoja: *mašina, mašinos, mašinai, mašinų...* Kai kalbama apie kuliąmąsias ar pajaunamąsias mašinas, tai kai kurie taisyklingai kirčiuoja, bet kalbant apie automobilį, beveik visi jį vadina *mašina*. Iš kur toks klaidingas kirčiavimas atsirado? Kai kurie mano, kad iš Kauno priemiesčių žargono. Paskui ši klaida, lyg kokia piktžolė, visur išplito.

Pradžioje šio rašinio minėjome, kad mūsų

Pavojus didelis, bet tylima

Kaip žinoma, Černobylio atominės elektrinės avarijos metu sprogęs reaktorius buvo užpilamas ir švinu. Tačiau didelė švino dalis pasklido ir nusėdo įvairiuose rajonuose, taip pat ir Gudijoje. Yra reali grėsmė apsinuodyti švinu, cheminiais junginiais, kaip radiacijos priedu, nors apie tai niekas nekalba, informacija laikoma didele paslaptimi. Kieno tai politika? Kam ji naudinga? Matyt, tik pačiai Atominės energijos ministerijai. Bet argi apie šią grėsmę gali tylėti ir medikai? — klausama “Medicinskaja gazeta”.

Įdomus atradimas

Sovietų mokslininkai skelbia naujas žinias apie žmogaus odos savybes. Išprakitavusi oda maždaug dvi minutes, yra atvira skystoms medžiagoms. Mat tas dvi minutes prakaito kanalai būna atviri ir ne tik praleidžia, bet tiesiog siurbia vidun visokius skysčius. Todėl į audinių skystį, limfą ir kraują gali patekti ir naudingų, ir žalingų organizmui medžiagų — oda būna tarsi neužgijusi žaizda. Kai pirtyje įkaitęs žmogus pasineria į baseiną, jo oda per dvi minutes įsiurbia apie 10

mililitrų vandens. Taigi karštą dieną suprakaitavusiems pavojinga vėsintis įvairiuose vandens telkiniuose, kur gali būti visokių bakterijų. Jei žmogus atvės pavėsyje ar po vėsiu dušu, jo oda vėl taps patikima apsauga. Svarbu atminti: oda atvira tik tuo momentu, kai žmogus liaujasi prakaitavęs.

Pavojai nykstant žemėje medžiams

Džiunglės apima maždaug 8% žemės paviršiaus. Per pastaruosius 40 metų buvo iškiršta beveik pusė visų džiunglių, dalį ar kasmet iškertama apie 8 milijonai hektarų. O juk kiekvienas hektaras — tai apie 40 tonų deguonies, kurį teikia medžiai. Mokslininkai apskaičiavo: kad būtų sugerti 5 milijardai tonų anglies dioksido, kurį į atmosferą kasmet išmeta degantis kuras, reikėtų medžiais apsodinti Australijos dydžio teritoriją.

Nepastovus širdies ritmas — geriau

Harvardo universiteto profesorius A. Goldbergeris, tyrinėjęs sveikų ir ligonių širdį, mano, kad pastovus ir tikslus širdies ritmas yra ne sveikatos, bet ligos pažymys. Sveiko žmogaus širdies dūžių intervalai yra skirtingi, nuolat svyruojantys, o mirštančio žmogaus širdies ritmo intervalai yra stebėtinai vienodi. Taigi sveika širdis elgiasi “chaotiškai”, atsižvelgdama į besikeičiančius organizmo poreikius.

Kairiarankiai trumpiau gyvena

Dešiniarankiai ir kairiarankiai skiriasi daugeliu požymių, tarp jų ir gyvenimo trukme. Tarp žmonių iki 20 metų kairiarankių yra 13%. O tarp 50 -mečių — tik 5%; jų beveik nėra tarp 90-mečių. Kalifornijos ir Britų Kolumbijos universitetuose imta tyrinėti, kaip smegenų funkcijų asimetrija veikia gyvenimo trukmę. Surasta įvairių priežasčių, iš kurių viena: dažnesnės kairiarankių traumos dešiniarankiams pritaikytame mūsų gyvenime.

■ Lietuvos aukščiausiojo teismo teisminė baudžiamųjų bylų kolegija 1989 m. vasario 20 d. pripažino, kad kaltinimai arkiv. Mečislovui Reiniui, už kuriuos jis 1947 m. lapkričio 15 d. buvo nubaustas, buvo nepagrįsti. Tą teismo sprendimą panaikino ir arkiv. M. Reinį reabilitavo.

kalbos kirčiavimas nėra lengvas. Kaip išmokti taisyklingiau kirčiuoti? Būtų gera uoliai pastudijuoti A. Laigonaitės knygą “Lietuvių kalbos akcentologija” (Vilnius, 1978). Bet būtų dar lengviau ir paprasčiau turėti lietuvių kalbos žodyną ir, kilus kokiam kirčiavimo neaiškumui, į jį pažvelgti, nes žodynuose paprastai visi žodžiai yra sukirčiuoti. Taip elgiantis, ilgainiui galima išmokti visai neblogai kirčiuoti net ir tiems, kurie nėra suvalkiečiai.

Vilniaus parduotuvėje

Kiškis atėjo į parduotuvę ir klausia:

— Ar morkų turite?

— Ne.

Kiškis atėjo kitą dieną ir vėl klausia:

— Morkų turite?

— Nėra morkų! O jeigu dar rytoj ateisi ir klausai morkų, tai aš tau ausis prie prekystalio prikalsiu!

Trečią dieną kiškis atėjęs klausia:

— Vinių turite?

— Ne.

— Tai gal turite morkų?

Kaip tampama čempionais

Draugas Pusdešris dar prieš pusmetį svėręs 150 kilogramų ir visame mikrorajone garsėjęs kaip didžiausias nutukėlis, neseniai atletinės gimnastikos pirmenybėse užėmė prizinę vietą svorio kategorijoje iki 90 kilogramų. Paklaustas, kaip pavyko

tapti tokiu atletu, Pusdešris atsakė, kad už tai jis yra dėkingas televizorių gamintojams.

— Kai nusipirkau televizorių, — aiškino jis, — tai ir ėmiau tąsytis: iš namų — į taisyklą, iš taisyklės — į namus ir t.t. Paskui taip įpratau, kad rytais namie ėmiau jį kilnoti. Dabar laukiu, kol pradės gaminti sunkesnius televizorius. Tuomet bus galima galvoti ir apie čempiono titulą.

Čia priėjo Kindziulis

Vilniuje, prie arkikatedros, Kindziulio dėmesį patraukė būrelis žmonių. Priėjęs išgirdo:

— Bado streikas...

Truputį sutrikęs, Kindziulis pasakė:

— Ir kas čia tokio — visa šalis badauja...

— Jonuk, ar džiaugiesi, kai į svečius atvažiuoju?

— Labai, dėde, džiaugiuosi. Tada mamytė man duoda rublį, kad neklausinėčiau, kodėl jūsų tokia raudona nosis.

Jonukas su tėvu atėjo į zoologijos sodą. Prie elnio narvo jis šaukia:

— Tėte, žiūrėk: ant elnio galvos — kabykla iš mūsų prieangio!

— Nori pamatyti broliuką, kurį mums atnešė gandas? — klausia Jonuką mama.

— Ne! Verčiau man parodyk gandrą.

(Visi šie šypsuliai iš „Šluotos“)

TRUMPAI IŠ VISUR

■ Nijolė Sadūnaitė pasikalbėjime, išspaudintam „Tėviškės žiburių“ 41 n-ry, pareiškė, kad ją į slaptą „Liet. katalikų Bažnyčios kronikos“ leidimą buvo pakvietęs a.a. kun. J. Zdebskis, kuris iš karto ją įspėjo, kad už tai gali būti teisiama. Ji mielai įsijungė. Tuo laikotarpiu buvo paskirta 13 nusipelnusių čekistų sekti „Kronikos“ leidimą, šantažu, kratomis, areštais siekti „Kroniką“ sunaikinti, tačiau tai jiems nepavyko. N. Sadūnaitė buvo

areštuota 1974 m. rugsėjo mėn. 27 d. KGB rūsiuose — izoliatoriuje buvo tardoma, už „LKB kronikos“ perrašymą buvo nuteista 6 m. laisvės atėmimu ir 3 m. griežto režimo konclagery. Buvo laikoma Mordovijoje Baraseva, nutremta į Krasnojarską. 1989 m. liepos 14 d. Aukščiausias Lietuvos teismas ją reabilitavo, pripažino, kad buvo nuteista be pagrindo.

■ Ukrainiečių vyskupo Bazilijaus Losteno paprašyti daugelis JAV kongreso narių parašė laiškus Sovietų Sąjungos prezidentui Gorbačioviui, prašydami, kad legalizuotų Ukrainos katalikų Bažnyčią.

■ Hollywoode keletas filmų žvaigždžių pasirūpino sueiti į ryšį su seselėmis ir kunigais, kad

padėtų tinkamai pavaizduoti religinį ir dvasininkų gyvenimą.

■ JAV vyskupai į savo ganytojišką laišką įtraukti nusprendė mintį, kad, kovojant su AIDS liga, reikia pirmiausia skaištaus gyvenimo, o ne kondomų, ir griežto susilaikymo nuo narkotikų, o ne naujų, gerai sterilizuotų adatėlių duoti narkomanams.

■ Kaune pastatyta Prisikėlimo bažnyčia Sovietų valdžios nutarimu grąžinama katalikams. Tačiau joje yra įrengta televizijos aparatų gamykla, o jos direktorius L. Jankauskas delsia bažnyčios grąžinimą; ji tebusianti katalikams atiduota tiktai 1994 metais.

■ Lietuvoje 1989 m. sausio 1 d. buvo 666 kunigai ir 633 šventovės, kuriose buvo laikomos pamaldos. Gyventojų 86% yra katalikai. Latvijoje katalikų maždaug 400.000, o Estijoje — apie 10.000. Tokius duomenis paskelbė kun. V. Aliulis vokiečių žurnale „Stimmen der Zeit“ 1989 m. rugpjūčio numery.

■ Kalėdų pirma diena ir Visų Šventė Lietuvoje bus nedarbo dienos, švenčiamos, bet darbininkai turės už tai atidirbti du šeštadienius.

■ „Kauno aidas“ Nr. 23 (1989 m.) išspausdino Valentino Markevičiaus straipsnį „Žemaičių kunigų seminarijos šviesa“, kur džiaugiamasi kunigų seminarijos atidarymu Telšiuose. Straipsnio pradžioje rašo: „Tautos atgimimas — šventas dalykas, o atgimstanti tauta visuomet yra religinga. Kai Tautai ar žmogui labai sunku, jis šaukiasi Visagalio Dievo pagalbos. Kai nebelieka vilties, sveikatos, ryžto gyventi — mums padeda Dvasios stiprybė, ta nematoma, amžina jėga ir atgaiva... Tautai svarbiausia dabar — artimo meilė. O didžiausią paskatinimą tam žingsniui žengti taria Bažnyčios Žodis“. Toliau duodamas pasikalbėjimas su seminarijos rektoriumi kun. Kazimieriu Gaščiūnu.

■ Lietuvoje „Vagos“ leidykla 1989 m. išleido Aleksandro Merkelio monografijos apie kanauninką Juožą Tumą-Vaižgantą trečią laidą 100.000 tiražu. Naujos laidos įžangoje pažymima, kad Vaižgantas nuo pat jaunų dienų buvo lietuvių išsivadavimo judėjimo įvykių centre. Knygoje atskleidžiami Lietuvos išsivadavimo ir valstybės atkūrimo pagrindiniai etapai.

■ Kanadoje, Toronte, esanti lietuvių Prisikėlimo parapija 1989 m. išleido Naują D. Viskontienės, V. Verikaičio, V. Baliūnienės, R. Radžiūnaitės ir J. Govedos paruoštą giesmyną su gaidomis, žodžiais ir autorių pavardėmis.

■ Lenkijos premjeras Teodoras Mazowiecki spalio 20 d. aplankė popiežių Joną Paulių II, su kuriuo buvo artimai pažįstami dar Lenkijoje; padėkojo už prielankumą Solidarumo sąjūdžio idėjoms.

■ Jonas Paulius II spalio 22 d. per Vatikano radiją prašė baigti neramums Izraelio užimtoje teritorijoje. Jis pareiškė, kad arabai privalo turėti žemę, kurioje jie gyventų taikoje nuosavame krašte, bet ir Izraelis turi teisę egzistuoti.

■ Lietuvoje, Pašilės bažnyčioje, okupantai buvo įtaisę kino teatrą ir biblioteką. Dabar bažnyčia grąžinta tikintiesiems. Vadovaujant kun. V. Aukštakalniui, atnaujinama.

■ JAV-se istorikas kun. V. Valkavičius ruošia daugelio tomų JAV-bių lietuvių parapijų istoriją. Suplanavęs apimti 140 parapijų. Tam pritarė vysk. P. Baltakis ir Lietuvių Kunigų Vienybės seimas.

■ Putname seselių leidžiamas vaikų laikraštis „Eglutė“ buvo paskelbęs rašinių konkursą. Už pasakas I premiją laimėjo S. Tomarienė (100 dol.), II — Lietuvoje gyvenanti V. Paplauskienė (50), už gamtos ir aplinkos aprašymus I prem. — R. Ličkūnienė (100), II — M. Vygantas (50), už eilėraščių — P. V. Urbutis (50). Vertinimo komisija: D. Sadūnaitė, D. Augienė ir O. Strimaitenė. Premijų mecenatas — prel. J. Prunskis.

■ Ukrainoje, Bojoneco mieste, balandžio 9 d. saugumiečiai komunistai įsibrovė į maldos namus, pertraukė ką tik prasidėjusias pamaldas, išsivedė apklausinėjimui mišias celebruojantį kunigą Antaną Zelianuką, smarkiai sumušė, išlaikė dvylika valandų ir tik tada paleido. Apie tai patyręs Romoje gyvenantis ukrainiečių kardinolas Lubačivski kreipėsi į viso pasaulio tikinčiuosius, prašydamas rodyti solidarumą persekiojamiems Ukrainos katalikams, melstis už juos. Ukrainoje, Hosiv miestelyje, tūkstančiai ukrainiečių subėgo maldos mitingui, reikalaudami laisvės katalikų Bažnyčiai jų šalyje.

■ Tibeto Dalai Lama, apdovanotas Nobelio

taikos premija, palaikydamas ryšius su Vatikanu, jau bent keturis kartus lankėsi pas popiežių Joną Paulių II.

■ Berlyno katalikų vyskupai išleido specialų raštą, kuris buvo skaitomas bažnyčiose. Vyskupai ragino visus vokiečius kovoti už demokratiją, vokiečių vienybę, pasmerkdami komunizmą. Vyskupai pasisako už pliuralizmą, laisvus rinkimus ir visų sienų atidarymą.

■ Arkiv. Audrys Bačkis, būdamas Lietuvoje, aplankė vyskupijų būstines. Jam teko aukoti šv. mišias Klaipėdoje, Vilniaus katedroje, Šiluvoje. Lankėsi dar Veliuonoje, Joniškėlyje, Pasvalyje, Anykščiuose, Užpaliuose, Trakuose. Lietuvą su tėvais jis buvo apleidęs, teturėdamas pusantrų metų. Dabar buvo malonu susipažinti su pusbroliais ir kitais artimaisiais, su motinos seserimi, buvusia Sibiro tremtine.

■ Lietuvos vyskupai, pasitarę su Vatikano pareigūnais, yra pasiryžę imtis iniciatyvos užvesti beatifikacijos, kanonizacijos bylas Lietuvos kankinių — arkiv. T. Matulionio, arkiv. M. Reinio ir vysk. V. Borisevičiaus.

■ M. Gorbačiovas gruodžio pradžioje lankysis Romoje ir Vatikane. Tam istoriniam jo susitikimui su popiežiumi stropiai ruošiamasi. Vienu metu prancūzų laikraštininkai paklausę Gorbačiovą ir jo žmoną, ar jie krikštyti. Abudu atsakė, kad taip. Paklausti apie jų dukterį, atsakė, kad ji nekrikštyta. Dabar esą kiti laikai.

■ Čikagos arkivyskupijoje sudarytas stambus fondas paremti neturtingas katalikų mokyklas. Šiais mokslo metais fondas mokykloms duos 4,5 mil. dolerių.

■ Vatikanas praėjusiais finansiniais metais turėjo 57 mil. dolerių nuostolių, o šiemet — tik 9 mil.

■ Rytų Vokietijoje pirmos lietuviškos pamaldos įvyko 1989 m. rugsėjo 17 d. Leipcigo mieste Šv. Martyno katalikų bažnyčioje. Mišias aukojo taisyklinga lietuvių kalba Lindenau bažnyčios klebonas kun. Fischeris. Dalyvavo apie 30 lietuvių, didžioji dalis iš Leipcigo, kiti iš Rytų Berlyno, net ir iš okupuotos Lietuvos. Po pamaldų įvyko pabendravimas parapijos salėje. Kun. Fischeris pažadėjo dažniau lietuviams pamaldas suorganizuoti, visų pirma spalio 15 d.

■ Ignalina neturėjo savo bažnyčios. Dabar sudarytas planas pasistatyti. Projektą paruošė arkiv. R. Krištanavičius ir dizaineris V. Dineika.

■ Kaune, buvusiuose Saulės rūmuose, veikia berniukų ir megičių vidurinė mokykla, kurią lanko apie 1300 moksleivių ir kurioje dirba arti 70 mokytojų. Okupantai mokyklą buvo pavadinę raudonųjų partizano J. Aleksonio vardu. Dabar mokytojų taryba nusprendė grąžinti ankstyvesnį Saulės vardą, ir toks pakeitimas padarytas. Mokyklą aplankė dvi “Caritas” seselės ir tarėsi apie įsteigimą moksleivių “Caritas” būrelio, siekiančio karitatyvinio ir religinio auklėjimo. Tam yra prielankumo.

■ Vysk. Vaičius lapkričio 5 d. pašventino Gargžduose atstatomos bažnyčios pamatus.

■ Kaune pamaldomis Vytauto Didžiojo Bažnyčioje lapkričio 11 d. prasidėjo senųjų ir dabartinių neolitanų pirmasis susitikimas pokario metais.

■ N. Sadūnaitės antra atsiminimų knyga vokiečių kalba jau platinama V. Vokietijos knygynuose. Įžangą parašė Eichsteto vysk. dr. Karolis Braunas.

■ Šilalėje apie 100 tikinčiųjų, atėję į vykdomąjį komitetą, prašė, kad būtų grąžinta jų rankomis ir pasiaukojimu pastatyta klebonija, kurią komunistai nusavino. Jiems buvo patarta kreiptis į Ministerių Tarybą.

■ Vakarų Vokietijos kancleris Helmut Kohl, lankydamasis Lenkijoje drauge su premjeru Mazowieckiu, dalyvavo šv. mišiose. Taipgi aplankė Katalikų universitetą Liubline, kur pasakotoje kalboje pareiškė, kad jis nori siekti artimesnių ryšių su Lenkija, nors anksčiau abudu kraštai buvo priešai. Dabar reikalingas abiejų valstybių bendradarbiavimas.

■ Salvadore lapkričio 16 d. nakčia nužudyti 6 jėzuitai, ten dirbusieji misijoje. Tarp nužudytų — ir universiteto prezidentas kun. Jose Simeon Canas. Taipgi nužudyta tos misijos virėja ir jos duktė 15 m. amžiaus. Yra liudijančių, kad žudikai buvo vyriausybės karių uniformose.

■ Naujosios Akmenės katalikams vyriausybė leido statyti naują bažnyčią. Tuo rūpinasi klebonas Antanas Šeškevičius. Dabar pamaldas laiko privačiame name. Naujai kuriantis, trūksta visų liturginių reikmenų.

Juoz. Pr.

“Laiškų lietuviams” sukaktis ir konkursas

Ateinančių metų vasario mėnesį sueina lygiai 40 metų nuo “Laiškų lietuviams” pasirodymo. Ši sukaktis bus paminėta metinėje šventėje balandžio 22 d., per Atve-lykį. Skelbiame ir ateinančių metų konkursą. Tai bus jau 31-asis konkursas. Tiek suaugusieji, tiek jaunimas galės rinktis kurią nors iš šių temų:

1. Tikėjimo ir lietuviybės įtaka mano gyvenimui.
2. Mūsų šeimų pagrindinės problemos.
3. Ko aš pasigendu lietuvių spaudoje.
4. Moters vieta Bažnyčioje ir visuomenėje.
5. Kokią įtaką padarė mūsų lietuviškai veiklai glaudesni ryšiai su Lietuva.

Konkursas baigiasi kovo mėn 1 d. Tiek suaugusiems, tiek jaunimui skiriamos 5 premijos: I — 200 dol., II — 150 dol., III — 100 dol., IV — 75 dol., V — 50 dol.

Straipsniai turi būti tokie, kad tikėtų spausdinti “Laiškuose lietuviams”. Jaunimo rašiniai turi būti bent 2-3 mašinėlė rašytų puslapių. Prie straipsnio turi būti pažymėta, kad jis skiriamas jaunimo konkursui. Suaugusiųjų rašiniai turėtų būti bent 4-6 mašinėlė rašytų puslapių.

Autoriai pasirašo slapyvardžiu, o į atskirą vokelį įdeda savo tikrąją pavardę, adresą ir telefoną. Nelaukite paskutinių dienų, jau dabar pradėkite galvoti ir rašyti.

Nuoširdi padėka “Laiškų lietuviams” rėmėjams

50 dol. auokojo kun. V. Radvina.

30 dol. auokojo V. Skabeikis.

25 dol. auokojo LB Brighton Parko apylinkė.

Po 15 dol. auokojo: Žilinskienė, J. Astas, I. Nausėdas, A. Stankus.

Po 10 dol. auokojo: V. Gečas, P. Lukoševičius, Pr. Gluoksnys.

6 dol. auokojo T. Seliokienė.

Po 5 dol. auokojo: Br. Balys, R. Ayre, K. Genčius, I. Laučienė, J. Mikaila, A. Plioplys, V. Udrienė, St. Kavaliūnienė, V. Gudaitis, K. Nenortas, V. Norvilas, P. Misevičius, U. Civinskienė.

Šių metų rugsėjo mėn. pradžioje manome suruošti *ekskursiją į Lietuvą*, ypač aplankyti Šiluvą, Žemaičių Kalvariją, Aušros vartus, Pažaislį, Kryžių kalną ir kitas mums brangias vietas. Plačiau apie šią planuojamą ekskursiją pranešime vėliau.

Lazdijuose steigiamas jų gimnazijos įkūrėjo ir apylinkės švietėjo kun. dr. Motiejaus Gustaičio atminimui muziejus. *Jie prašo knygų, paveikslų ir kitokių lituanistinių ar mokslinių dalykų.*

Siųsti šiuo adresu:

Motiejaus Gustaičio muziejus

2345560 Lazdijai

Lithuania

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Vytautas Kasniūnas, Jonas Kuprys, Nijolė Užbalienė, Gediminas Vakarlis. Techn. redaktorė — Teresė Pautieniūtė-Bogutienė. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636. Tel. (312) 737-8400. “Draugo” spaustuvė. Metinė prenumerata — 15 dol., atskiras numeris — 1,50 dol.